

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1885.

27:e årgången

4:e häft.

Innehåll:

ORIGINALOMSLAG SAKNAS

STOCKHOLM,

KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

31. Program för idkande af regelbundna hemstudier.

Det är en gammal erfarenhet, att öfvergången från skolarbetet till studierna i hemmet är förenad med många svårigheter och hinder, hvilka till och med för mången kunna vara oöfverstigliga, och att sålunda blott allt för ofta den unga människans behof af tankeodling och intellektuel utveckling lemnas otillfredsstäldt eller gäckadt af olämplig näring.

Särskildt kan den unga flickan endast sällan efter slutade skolstudier med verklig nytta och framgång läsa på egen hand. Hennes skolgång har ofta varit oregelbunden, hon slutar skolan vanligen så tidigt, att den förberedelse till sjelfständigt arbete, som gymnasialstudierna kunna lemna, ej kommer henne till del, och hon har dessutom långt större svårighet att få råd och hjälp än hvad ynglingen har. Men på samma gång som svårigheterna vid studier på egen hand äro större för den unga flickan än för ynglingen, är hon långt oftare än han hänvisad endast till studier i hemmet. I synnerhet är detta nästan alltid händelsen, då hon har sitt hem i en mera aflägsen landsbygd. Hon är oftast icke i tillfälle att utbilda sig till ett visst kall eller yrke, hon är af olika anledning bunden vid hemmet, men hennes pligter och samsällsättningar der upptaga vanligen ej på långt när hennes tid. Hon känner, att det lilla kunskapsmått hon vunnit i

skolan, endast är en grund, på hvilken hon skulle bygga vidare; hon har ofta ett starkt begär att vidga sina insigter och odla sin tankekraft genom fortsatta studier. Men hon vet ej *hvad* hon skall läsa, ej heller *huru* hon skall läsa, då det ej längre är fråga om lexläsning. Hennes studier, företagna på måfå, blifva derföre oftast allt för oregelbundna och ytliga för att kunna vara fruktbarande. Detta inträffar icke blott omedelbart efter skolgångens afslutande, utan ofta äfven vid mognare år, då den unga qvinnan drifves att söka näring för sitt kunskapsbegär, men i saknad af grundliga förstudier, goda böcker eller lämpliga rådgifvare kastar sig öfver hvilka literära alster som helst, ofta af det mest tvifvelaktiga värde.

För att förekomma de faror och olägenheter, som häraf följa, hafva åtgärder vidtagits i flera land. I Förenta staterna, i England, i Skotland, i Frankrike, i Preussen hafva föreningar bildats i syfte att gifva råd och lemna hjälp åt den på egen hand studerande qvinnan. Dessa föreningar hafva ej alltid lika organisation och deras råd och hjälp taga i de olika landen olika form och ändamål. I Skotland till exempel söker man hufvudsakligen hjälpa de unga flickorna att kunna taga del i vissa examenstäfningar. I Förenta staterna åter söker man företrädesvis vänja dem vid regelbunden och allvarlig läsning. I Paris drifver man rent af skolstudier »par correspondance». Öfver allt hafva dessa föreningar för meddelande af anvisningar rörande hemstudier mottagits med varmt erkännande och vunnit stor anslutning.

Här i Sverige är det den framstående författaren herr Ernst Beckman, hvilken efter att hafva gjort bekantskap med de amerikanska förhållandena sökt, genom en uppsats i Tidskrift för Hemmet ¹⁾, väcka qvinnornas intresse för ordnade hem-

¹⁾ Se 20:de årg.

studier. Praktiska svårigheter hafva dock mött för att hos oss kunna åvägabringa föreningar i detta syfte.

Nu vill likväl Fredrika-Bremer-Förbundet söka besegra dessa svårigheter och framlägger därför härmed en plan för meddelande af råd och ledning vid hemstudier, lämpade efter våra förhållanden.

Denna plan är afsedd dels för den unga flickan, hvilken slutat skolan och har tid och håg att fullfölja sina studier, dels ock för personer af mognare ålder, hvilka önska på högre eller lägre stadier erhålla anvisning till literatur eller ledning för grundligare studier i vissa ämnen.

Den studerande eger att sjelf bestämma hvilket ämne hon vill läsa och till hvilken omfattning hon vill erhålla studiehjelp. Likaledes må hon sjelf bestämma den tid, hon vill använda på sina studier, för hvilka de husliga pligterna ej må åsidosättas, endast ordnas i syfte att lemna tid för intellektuelt arbete. En viss regelbundenhet i läsningen måste man nämligen yrka, emedan derförutan intet godt resultat kan vinnas. Ingen må dock anse denna sak utförbar, emedan måhända ej någon längre del af dagen kan afsättas till studier. Med blott en timme om dagen, väl använd, hafva mången gång goda resultat vunnits. En dotter i hemmet, en lärarinna, en i praktiska värf anställd qvinna har alltid den utvägen att stiga tidigt upp för att tillvinna sig en sådan fredad arbetsstund. Unga hustrur och mödrar kunna, med något tillmötesgående från sin omgifning, i de flesta fall så ordna sin dag, att de få en arbetsstund för sig sjelfva, hvars resultat en gång skall komma familjen till godo. De under sysslolöshetens eller tvångsnöjenas tyngd lefvande qvinnorna skulle genom ett regelbundet tankearbete afvinna lifvet nya intressen och bereda sig sjelfva att värdigare möta dess kraf.

Enligt den uppgjorda planen skulle för hvarje studieämne finnas en högste ledare samt efter behof en eller flera korre-

sponderande lärarinnor eller lärare. Det har lyckats förbundet att för dessa uppgifter vinna framstående och för saken nit-älskande personer.

Hufvudafsigten med de råd och anvisningar, hvilka sålunda erbjudas, är visserligen att tjena dem, hvilka önska studera för kunskapens skull och för att främja sin personliga utveckling; dock är det intet som hindrar att begära ledning för vinnande af ett eller annat praktiskt mål, såsom inträde i högre läroverk, förmåga att undervisa mindre syskon m. m.

Att kostnadsfritt lemna anvisningar för hemstudier och leda dessa skulle för Fredrika-Bremer-Förbundet vara en omöjlighet. Så väl anvisningarne som ledningen kräfva direkta utgifter, och förbundets tillvaro är, allrahelst under första åren, beroende af antalet af dess medlemmar, så mycket mer som medlemsafgiften är satt lågt och den för förbundet utstakade verksamheten är mycket omfattande. Fredrika-Bremer-Förbundet vill emellertid, för att tillvinna systemet för ordnade hemstudier allt flera anhängare, sätta afgifterna för de studerande så lågt som möjligt. Särskild förmån är beredd dem som tillhöra Fredrika-Bremer-Förbundet.

Alla qvinnor, hvilka önska vidga sina kunskaper och odla sin intelligens genom regelbundna studier, utan att derföre lemna hemmet eller åsidosätta sina pligter der, äro välkomna att begagna sig af de fördelar nedanstående program erbjuder.

Program.

§ 1.

Förbundet vill verka för att qvinnor må vänja sig vid att använda en del af sin lediga tid till bildande läsning efter en bestämd plan.

§ 2.

För detta ändamål erbjuder sig förbundet att:

- a) meddela allmänna råd angående sättet att bedriva hemstudier,
- b) meddela anvisning rörande litteratur inom visst ämne eller del af ett ämne,
- c) meddela råd för studir, lämpade efter den studerandes behof och ståndpunkt,
- d) bereda, den sådant önskar, tillfälle att få anteckningar om lästa arbeten genomsedda och rättade samt skriftliga frågor angående det ämne, som studeras, skriftligen besvarade,
- e) bereda den, som sådant önskar, tillfälle till profning af en genomgången kurs.

§ 3.

Hvarje qvinna med vanlig skolbildning, som vill idka hemstudier, kan skriftligen anmäla sig å förbundets byrå till erhållande af ofvan nämnda anvisningar och råd.

§ 4.

Vid sådan anmälan uppgifve man:

- a) fullständigt namn och adress,
- b) huruvida något och i sådant fall hvilket eller hvilka främmande språk läsas utan svårighet,
- c) huruvida man i uppgifvet ämne önskar endast anvisningar rörande litteratur eller råd och ledning för studier.

I senare fallet uppgifve man vidare:

- d) i hvilken skola man gått eller hvilken annan undervisning man åtnjutit,
- e) huru mycken tid man under vanliga förhållanden kan och vill afsätta för hemstudier dagligen eller i veckan.

En hvar uppgifve:

- f) hvilka böcker för henne äro tillgängliga i det anmälda ämnet.

§ 5.

Anmälan för erhållande af råd och ledning i afseende på studier innebär att den som anmäler sig är villig att, så vida icke oförutsedda omständigheter göra det omöjligt, fortsätta sina studier minst ett halft år, och att minst en gång

hvarannan månad insända till förbundets byrå ett kort meddelande om studiernas fortgång.

§ 6.

Vid anmälan erlägges en inskrifningsafgift af 1 krona, gällande för ett halft år, hvilken berättigar till erhållande af anvisning rörande literatur.

För råd och ledning i afseende å studier erlägges derjemte en afgift i förhållande till det biträde, som önskas.

Medlem af förbundet är befriad från nyssnämnda inskrifningsafgift.

§ 7.

All kostnad för postporto bestrides af korrespondenten.

§ 8.

Förbundet anskaffar handledare i de olika ämnena.

§ 9.

Förbundet är villigt, när så ske kan, meddela upplysning, hvarest till läsning föreslagna böcker kunna till låns erhållas.

§ 10.

Såsom ämnen, i hvilka förbundet är villigt att lemna anvisningar om literatur och råd för studier, må nämnas:

Historia (äfven Kyrkohistoria, Kulturhistoria, Literatur- och Konsthistoria),

Geografi,

Matematik,

Naturkunskap (äfven Hälsolära),

Pedagogik,

Svenska språket och dess literatur,

Främmande språk och deras literatur.

§ 11.

Allmänna förfrågningar angående hemstudier besvaras af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

§ 12.

Verksamheten för meddelande af anvisningar och råd rörande hemstudier tager sin början med nästkommande Oktober månad.

Stockholm i Juli 1885.

Styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.

32. Huru kan den enskilda sjukvården på vår landsbygd förbättras?¹⁾

Under denna titel har doktor J. E. Bergvall gifvit ett värdefullt uppslag till en reform, hvilken måste af hvarje tänkande kvinna omfattas med det varmaste intresse. Vi meddela därför här det väsentligaste af uppsatsen, under förhoppning att i ett följande häfte kunna å vår sida gifva ett uppslag till reformens förverkligande.

»Mycket har under de senaste decennierna blifvit gjordt i vårt land till sjukvårdens höjande och den enskildes bispringande vid sjukdomsfall. De gamla, dystra och unkna sjukhusen hafva nästan öfverallt lemnat rum för moderna byggnader, der luft, sol och ljus spela in i rymliga salar, och der stundom sjuklingens öga midt i vår nordiska vinter fröjdas åt springvatten och grönskande växtgrupper. Mången rik man kan näppeligen i eget hem vid sjukdomsfall skaffa sig den komfort och framförallt den sjukvård (läkarvård?), som nu på dessa sjukhus beredes äfven den fattige och elände. Och på praktiserande läkare är tillgången inom städerna nästan större än efterfrågan.

Kommer man åter en eller annan mil från dessa befolknings-centra ut på landsbygden, så ställer sig förhållandet

¹⁾ Ur Eria N:r 10, 9:de årg.

något annorlunda. Der klagas det högt och äfven bittert öfver bristande sjukvård. Nästan öfver allt har man för långt till läkaren och som denne, beklagligt nog, hvarken kan vara allestädes närvarande, ej heller klyfbar med tjänstgöringsförmågans bibehållande, så är han icke heller alltid att träffa, då man som helst önskade hans närvaro. Allmänheten, som ej gör någon skilnad på läkarevård och sjukvård, anklagar i första hand »doktor» för hvad som brister äfven i det senare. För den ytlige betraktaren synes närmaste botemedlet häremot väl skola vara ökandet af läkarnes antal.

Saken är dock icke fullt så enkel.»

Författaren påpekar att den legitimerade svenske läkaren, då han vid 30 år börjar praktisera nedlagt omkring 25,000 kronor på sin utbildning, att hans korta medel-lifslängd, m. m. gör, att han behöfver 8,000 kronor årlig inkomst för att i ekonomiskt afseende reda sig. Att öka läkarnes antal skulle vara att framkalla en osund konkurens, som skulle ha till påföljd ett medicinskt proletariat. Icke heller finner författaren rådligt att minska läkarens utbildningskostnad genom minskade kunskapsfordringar.

»Men,» fortsätter han, »behovet af en förbättrad enskild sjukvård för vår landtbefolkning gör sig dock för hvarje dag allt mer gällande. Det är ett faktum, som ej låter bortresonera sig och som, till dess det undanröjes, alltid skall lägga sig hindrande i vägen för utvecklingen af den för slägtet, för folket så mycket viktigare allmänna helsovården. Det ligger då nära till hands att i det stället öka läkarnes arbetskraft och förmåga att hjälpa.

Detta mål torde lättast nås genom utbildande och ett allmännare anställande af skolade sjuksköterskor på vår landsbygd.

Tänka vi oss t. ex., att hvarje kommun allt efter sin storlek och öfriga förhållanden affönade en eller flera sjuk-

sköterskor, att dessa — för korthetens skull kunna vi ju kalla dem kommunalsköterskor — stode i subordineradt förhållande till vederbörande embetsläkare, så att de med eller utan uppsägningstid kunde af honom afskedas, så hade vi här en ingalunda oviktig detalj af vår sjukvård ordnad på ett enkelt och anspråkslöst, men för våra förhållanden och vanor passande sätt.

Vid små och alldagliga krämpor, eller vid hastiga och snart öfvergående illamående, kunde då hos kommunalsköterskan ett hygieniskt råd och ett enkelt, oskadligt medikament erhållas, och det mer eller mindre kostsamma anlitaandet af den aflägsnare läkaren inbesparas. Vid svårare sjukdomsfall, der det verkligen behöfdes läkarehjelp, skulle k. sköterskan vara skyldig att derom underrätta omgifningen och tillstyrka läkares tillkallande. Denne behöfde dock ingalunda derföre vara vederbörande embetsläkare. Kunde af en eller annan orsak, t. ex. den sjukes medellöshet eller den stora kostnaden för hemtning, läkarens besök icke åstadkommas, så skulle k. sköterskan uppsätta en sjukdomsberättelse och från läkaren erhålla skriftliga råd och anvisningar samt nödig medicin. Der läkaren vare sig muntligen eller skriftligen gifvit sina föreskrifter, skulle k. sköterskan öfvervaka dessas efterlevande. Hon skulle påminna om dieten, öppna fönstret, der frisk luft blifvit ordinerad, lära omgifningen de handgrepp, som behöfvas vid den sjukes skötsel; och der desinfektion blifvit påbjuden, skulle hon undervisa om och tillse dennas riktiga utförande. Hon skulle kunna sätta ett lavemang, införa en kateter vare sig på man eller qvinna, tillreda ett bad, gifva en afrifning, mäta kroppstemperaturen. Då hon vid en långvarigare sjukdom, t. ex. en tyfoidfeber, naturligtvis icke under sjukdomens hela förlopp kan stanna hos den sjuke, skulle hon dock icke förr lemna honom, än hon inöfvat omgifningen i alla nödiga handgrepp. Tidtal

skulle hon åter besöka honom och när så behöfdes till läkaren inberätta om hans befinnande.

Hvarje fall af epidemisk eller smittosam sjukdom, som komme till hennes kännedom, skulle hon snarast möjligt anmäla hos vederbörande embetsläkare, men sjelf genast vidtaga sådana åtgärder, som kunde bidraga till hämmandet af sjukdomens spridning. Så skulle hon t. ex. föranstalta om den sjukes möjliga isolering, förhindra de välvilliga men för smittans spridande så farliga besöken af närboende grannar, afråda skolgång m. m. Vid läkarens ankomst vore då redan mycket afgjort och på så sätt skulle sjukdomen bekämpas i sin början och utvecklingen af en epidemi förekommas. Under pågående farsot skulle hon dagboksmässigt uppteckna de insjuknades namn, ålder och bostad samt sjukdomens utgång. Härigenom skulle alltid ett bidrag erhållas till landsbygdens så morbiditets- som mortalitets statistik, och åtminstone för vissa trakter af vårt land grunden kunna läggas äfven till en ordnad liksyn.

För att i första hand lemna den nödiga hjälpen, skulle sköterskan vara skyldig handhafva ett litet sockneapotek, som utom desinfektionsmedel och förbandsmaterialier skulle innehålla några »de nödvändigaste läkemedel». Anskaffandet skulle ske genom kommunalnämnden, men vederbörande läkare ega att, med fästadt afseende på inom orten gångbare sjukdomar, bestämma hvilka läkemedel skulle anskaffas.»

* * *

Författaren menar med skäl, att en dylik sjuksköterskeinstitution ingalunda af vår landtbefolkning med misstroende skulle emottågas. Lika kyligt man på landsbygden förhåller sig gent emot de sträfvanden, som afse befordrandet af allmän helsovård, lika tacksamt emottages hvarje försök till den enskilda sjukvårdens underlättande, förutsatt att det

kommer de djupa lagren till godo och på ett sätt, som dessa enligt sin bildningsgrad kunna uppfatta. Och åstadkommandet af sjuksköterskor, som till och med finge gifva »medicinen», skulle, enligt förf:n blifva en regeringshandling populär som få.

»Saken är nämligen redan känd och praktiserad; endast namnet blefve nytt. Inom hvarje socken i synnerhet dem, som icke hafva läkare bosatt inom sina gränser, finnes alltid en eller flera af dessa medicinens frivilliga, som af en eller annan orsak syssla med sjukvård. Ofta är det barnmorskorna, hvilkas råd och hjälp påfordras, äfven i helt andra än obstetriska fall, och stundom till den grad, att deras egentliga verksamhet derpå blir lidande. På större bruksegendomar finnes nästan öfverallt någon dertill villig person, som har husapoteket under sin vård och nyckel, medföljer läkaren på dennes rond bland de sjuke, har tillsyn öfver att de lemnade föreskrifterna efterföljas och i första hand vid sjukdoms- eller olycksfall lemna råd och hjälp. Dessa hjälpare förstå nu högst obetydligt af sjukvård, deras enda vapen äro god vilja och sundt förnuft, men ändå äro de landtläkarens ovärderligaste bundsförvandter. Funnes skolade sköterskor att tillgå, skulle dessa säkert tacksamligen användas vid flertalet af våra bruk och större industriella anläggningar, och för mången kommun, aflägsen från läkarestation och utan utsigt att kunna underhålla flere distriktläkare, blefve en dylik sköterskas anställande redan en ofantlig förbättring af dess sjukvård.

Läkaren skulle bära det moraliska ansvaret för k. sköterskornas tjensteutöfning, men han skulle också genom sådana anställande vinna åtskillig lättnad i sin egen tjenstgöring. Många timmar och dagar, som nu spillas på landsvägarne, skulle besparas honom, hans krafter och tid skulle icke onödigtvis förbrukas på detaljer och småsaker utan finge mera

odeladt egnas åt verklig läkekonst, och sist, men inte minst, skulle han erhålla en värdefull bundsförvandt till spridande bland folket af en naturligare uppfattning om sjukdomarnes ursprung och väsen. Och ju mera denna uppfattning kommer att närma sig den naturvetenskapliga, desto lättare blir sedan helsovårdslagarnes tillämpning.

Statens sak bör det blifva att vid större sjukhus och lämpliga länslasarett bereda tillfälle för dylika sköterskors utbildning; landstingens att genom premier eller stipendier möjliggöra för äfven mindre bemedlade men passande personer att genomgå en sådan kurs. Till denna, som borde räcka ett år, kunde som minimum af förstudier sättas samma fordringar som på barmorskekandidaterna. Till sist finge det blifva kommunens och allmänhetens sak att använda dessa utbildade sköterskor.

Tager nu, som vi skola hoppas, staten denna sak om hand, vinnes derigenom flera väsentliga fördelar. Icke nog med att utbildningen blefve likformig och uteslutande riktad på det afsedda ändamålet, utan sköterskornas hela framtida ställning kunde så regleras — t. ex. på grund af K. Maj:ts ordning för fältskärsyrkets utöfvande gifven den 18 Jan. 1861 — att systemets fördelar komme till heders och dess olägenheter blefve försvinnande få.»

* * *

Så långt dr Bergwall, vi bringa honom ett varmt tack för detta hans kloka förslag och hoppas att det skall vinna erkännande; men vi äro fast öfvertygade, att det kan göra åsyftad verkan först då, när, hos oss såsom i nästan alla andra länder, *bildade kvinnor med fullgod yrkesskicklighet anställas såsom sjukhusförestånderskor och undervisare i sjukvård*. En sådan åtgärd bör således föregå den af kommunalsjuksköterskors anställande. Vi återkomma, som sagdt, till den viktiga frågan.

33. Till Fredrika-Bremer-Förbundet.

(Bref från Kristiania).

I Februari—Mars höll »Kvindesagsforeningen» här trenne möten, af hvilka de två första upptogos af föredrag, det tredje af diskussion om hustruns omyndighet och äkta makars egendomsförhållanden.

Det första föredraget hölls af foreningens »formand», bankdirektör Berner. Han tog saken praktiskt och meniskt. Han betonade i synnerhet orättfärdigheten i det nuvarande tillståndet i afseende på kvinnans omyndighet och förklarade egendomsgemenskapen för en fiktion. Han påstod, att den gamla norska lagen gaf kvinnorna bättre vilkor, men att dessa gingo förlorade då den danska lagen blef gällande också i Norge, och han uppfordrade de norska kvinnorna att återtaga hvad de en gång haft. Föredraget var klart och lättfattligt, det belystes af träffande exempel och uppbars af en stark indignation öfver det »vrang og skakke», samt af nitälskan för ett bättre sakernas skick.

Det andra föredraget hölls af herr Hagerup, i afsigt, att påpeka de juridiska svårigheterna vid att genomföra skiljd eganderätt mellan makar. Talaren betraktade dock ingalunda saken blott ur negativ och juridisk synpunkt, han roade sig icke med att blott upptorna svårigheterna utan hänvisade derjemte på deras framtida lösning. Föredraget afslöts med följande satser: 1:o) ordnandet af det äktenskapliga egendomsförhållandet bör vara en fullkomligt fri sak och lagstiftningen i denna punkt göras blott förklarande, icke bindande. 2:o) egendomskilnad stämmer bäst öfverens med eganderättens begrepp och strider icke mot äktenskapets idé; 3:o)

hustrun bör råda öfver sin förmögenhet och lagen lemna i hennes fria skön, i hvilken utsträckning hon vill öfverlemna den åt mannen att förvalta. 4:o) hustrun bör vara myndig ehvad bestämmelse som än må råda i afseende på egendomsförhållandet.

Det tredje mötet var ett diskussionsmöte sammankalladt af Berner, med Hagerups satser som öfverläggningsämne. Efter en debatt mellan de båda herrarne och fröken Gina Krog reste sig i den talrika samlingen en dam och begärde ordet i anledning af Hagerups fruktan att egendomsskilnad skulle försvaga krediten. Hon menade att motsatsen skulle inträffa. Hon kände väl till arbetarebefolkningen och hade ofta, innan ännu frågan om hustruns eganderätt kommit på dagordningen, hört köpmän säga att det vore önskligt att hustrun hade eganderätt; att de med långt större trygghet kunde ge hustrurna kredit än männen; ty de hade otaliga exempel på att hustrurna icke »gifva sig» förr än de betalt sin skuld, hvaremot männen vore slappa och likgiltiga med betalningen. Hon berättade om ett arbetarhem der hustrun var kraftig och arbetsam och godt hade kunnat reda sig ensam, medan mannen, ehuru skicklig arbetare, förfallit i dryckenskap. Han plägade visa hustrun sin veckolön hvar lördagsafton, sägande: du får ingenting! och derpå gå på krogen och dricka upp det hvaraf hustru och barn skulle lefvat. — Historien slöt som alla sådana med skildringen af det »sorteste armod».

Talarinnan slutade med att förklara, att om man ännu förnekade hustrun eganderätt, så var det emedan man ej förstod rättvisan och fördelarne deraf; det norska folket var »et sentænkt folk», och behöfde tid, men då nu till och med bland arbetarne vaknat en känsla af att detta var en god och riktig sak så gälde det att hålla ut och »ikke give tabt».

En annan dam påpekade, att man icke borde blott klandra mannen. Det var icke han ensam som missbrukade egendoms-gemenskapen, och det vore godt också för honom att få skiljd eganderätt. Talarinnan var väl hemmastadd i kuststäderna på vestkusten, och der hände det ej sällan att sjömanshustrur satte sig i stor skuld för idel grannlåt och fåfänglighet, så att mannen vid hemkomsten nödgades sätta gården på auktion. Härvid upplyste en jurist att, mannen under sådana förhållanden kunnat undandraga sig att betala.

En hvithårig man med ärevördigt utseende, en förutvarande prost, reste sig nu och bad om ordet. Hans långa erfarenhet hade förvissat honom om att »særeie» vore den bästa formen för egendomsförhållandet mellan äkta makar. Icke heller kunde han förstå huru »særeie» kunde strida mot äktenskapets idé eller mot kristendomen. Det var ju för de ondas icke för de godas skull som lag skrefs. Han ville derfor protestera mot Hagerups yrkande att »særeie» måtte vardas en fri sak. Han menade att här borde kvinnorna icke hafva frihet; (En liten rörelse bland kvinnorna! Hade man då här för sig blott en af de gamla vanliga »bagsträverer!» Men den gamle prästen fortfor lugnt och blidt) ty, mente han, den frihet, som här talades om, skulle utöfvas just i den tiden, då kvinnan är mindre än någonsin duglig att bevaka sitt eget intresse: nämligen förlofningstiden. Det är en romantisk tid och bör vara och förblifva en romantisk tid; men romantiken bör göras oskadlig genom att skiljd eganderätt blir det principiela. Alltså ville han ställa særeie som n:o 1, friheten som n:o 2.

En dam mente att kvinnorna icke hade mod att erkänna att de önskade skiljd eganderätt och föreslog att en pröfning af förhållandet skulle ske, i det att alla, som delade denna önskan reste sig upp. Förslaget gick dock om intet.

Diskussionen var liflig i synnerhet mot slutet och qvinnornas deltagande gjorde ett godt intryck. De talade lugnt och de talade bra, och det visade sig dessutom att det förhåller sig med qvinliga talröster som med qvinliga sångröster: de tränga igenom lättare än de manliga.

Både er korrespondent och många andra voro helt stolta öfver damerna.

I motsats härtill lära andra åhörare varit högst missnöjda med mötet och särskildt med qvinnornas deltagande i diskussionen. Hvarför är svårt att säga.

Det viktigaste som är gjordt för qvinnosaken har emellertid skett utan för föreningen, i det inbjudningen till bildande af en fond för räntefria lån för qvinliga studerande, hvilken inbjudning undertecknats af fruarne Nielsen och Gade samt fröken Kitty Kjelland, redan haft så stor framgång, att man kunnat erbjuda en half friplats till artiumskursus 1885—88 och ett räntefritt lån om 250 kronor.

Detta gynnsamma resultat har uppnåtts derigenom, att de energiska damerna lyckats anordna aftenunderhållningar i studentsamfundet med välvilligt biträde af studenter och konstnärer, vidare föreläsningar inom universitetet och främst genom att konstnärer och konstnärinnor skänkt ett stort antal taflo m. m. till utlottning.

Fröken Kitty Kjelland har dessutom uppträdt som målsman för sitt kön i Luthersk Ugeskrift, der hon i en klok och träffande artikel har tagit till orda mot en serie redaktionsartiklar i samma skrift under titel »Om kvindesagen». Fröken Kjelland har den fördelen gent emot veckoskriften, att hon söker kristendomen i bibeln medan veckoskriften söker henne i samhällsordningen.

S. L.

34. Therese Kamph.

Människor gifvas, med hvilka man icke ens flyktigt kan träda i beröring, utan att röna ett intryck, som ej lätt glömmes, hvilkas inflytande på deras omgifning erinrar om solstrålarnes väckande, lifvande kraft; varma, högsinta personligheter, hvilka vi glädjas att vördande blicka upp till, äfven sedan den första ungdomens benägenhet för oreflekterad beundran försvunnit och lemnat oss mer kalla och kritiska. Vi älska dem, som vi älska bergens vidare synkrets och renare luft; de lyfta vår blick från den myckna småaktigheten och visa oss, att man midt uti hvardagsförhållanden kan lefva ett lif af verklig storhet, ett lif af uppoffrande kärlek, hvarunder man gifver sig helt åt sitt kall. En sådan personlighet, som helt hängaf sig med alla sina rika gåfvor och krafter in i det sista, var Therese Kamph, den nu hädangångna föreståndarinnan för Kjellbergsskolan i Göteborg. Många äro för visso de, som bevara minnet af samvaron med henne som en dyrbar skatt, icke minst alla de, som i henne vördade sin barndoms trofasta uppfostrarinna. Lycklig vårt lands ungdom, om vi ägde många hennes likar! Vi hafva i sanning icke råd att glömma henne, därför dristar en af de många, som tacksamt känt, hvad hon i sitt kall var, söka teckna några drag af hennes lif och verksamhet, sker det än i stor ofullkomlighet. Bristfällig skall bilden synas dem, som bäst kände henne, det måste så vara, kunde den blott i någon ringa mån vittna, hvad hon var!

Therese Kamph föddes den 25 febr. 1836 på egendomen Vidön vid Klarelfvens utlopp i Väneren nära Karlstad. Fadern var regementskommissarien Per Fredrik Kamph, modern hette Lovisa Ulrika Wollert. Therese, som var näst den yngsta af nio syskon, blef vid fyra års ålder faderlös. Sin första under-

visning fick hon i hemmet af en skicklig och samvetsgrann lärarinna, som på det begåfvade, lifliga barnets utveckling öfvade ett varaktigt inflytande. Själft ett föredöme af mildhet och ödmjuk gudsfruktan närde hon i det unga sinnet en enkel, frimodig barnatro. Så berättas från denna tid, hur det då omkring nioåriga barnet, när en dag kängorna gått sönder, och skomakaren lät vänta på sig, om aftonen bad: »Gode Gud laga mina kängor till i morgon bittida», och hur hon om morgonen blef alldeles otröstlig öfver att ej hafva »bedit rätt», eftersom Gud ej kunnat höra henne. Den gamla lärarinnan, som dog i Therese's hem, var mot slutet blind, Therese var då den, som vägledde och hjälpte henne, hvarigenom förhållandet dem emellan blef ännu innerligare; till och med i senare år talade hon med kärlek om sin första lärarinna och hennes inflytande.

Efter dennas död blef Therese elev i den Weinbergska flickpensionen i Karlstad, dit familjen flere år förut flyttat. Hennes vakna intresse, hennes stora begåfning fäste vid henne lärares och uppfostrares förhoppningar och gjorde henne till en af skolans bästa elever, ända till dess hon vid femton års ålder lemnade den. Det grunddrag af allvar, som städse hos henne dolt sig under den barnsliga ysterheten, framträdde allt bestämdare vid denna tid, under beredelsen till hennes första nattvardsgång. Det glada, lekande barnet utvecklade sig då till en ganska strängt allvarlig ung kvinna, som trots sitt ovanligt lifliga lynne, trots kvickhet, behag och fågring tycktes skygg för ungdomens vanliga nöjen och blott af lydnad, halft motvilligt underkastade sig sällskapslifvets kraf. Efter sin konfirmation reste hon på hösten 1852 till Hamburg för att blifva helpensionär i fru Marsens berömda läroanstalt. Här studerade hon flitigt och med stor framgång under två år, modigt bekämpande den hemlängtan, hon icke helt kunde betvinga, tillvinnande sig aktning och tillgifvenhet af alla,

som lärde känna henne. När hon efter slutad lärokurs åter kom hem, upprättade hon, själf blott adertonårig, gemensamt med två äldre systrar en helpension i Karlstad. Redan nu började för henne på fullt allvar lifvets kamp och arbete; ett arbete, som hon, trägen och pligttrogen, oafbrutet fortsatte till sitt lifs slut. Den nyupprättade pensionen hade stora svårigheter att kämpa mot; då inkomster och utgifter icke kunde bringas att motsvara hvarandra, såg hon sig efter ett par år tvungen att upplösa den och taga plats såsom lärarinna, först hos en nära släkting och senare hos öfverste Mörner. Sedan hon företagit ännu en utländsk resa, äfven denna gång till Tyskland, där hon vistades några månader, flyttade hon år 1865 med mor och syskon till Kristinehamn, hvarest hon öppnade en pension, som sedan ägde bestånd till 1870, då äfven denna upplöstes, och familjen flyttade till Stockholm. Modern mottog här inackorderingar, Therese gaf lektioner, såväl i flickskolor som privata hus, under det hon samtidigt för att vidare utbilda sig iakttog undervisningen uti Kongl. högre lärarinneseminarium. Då var det, hon våren 1872 mottog kallelse att öfvertaga den ledigblifna föreståndarinnebefattningen vid Kjellbergska flickskolan i Göteborg, en befattning, hon på hösten samma år tillträdde. Det var icke blott ett omslag i hennes yttre förhållanden, som därmed ägde rum, icke blott ett vanligt utbyte af verkningskrets; det blef af den djupaste betydelse för hennes eget innersta jag.

Det vore af största intresse att följa den karaktärens utveckling, som gått hand i hand med de yttre växlingarna in till detta viktiga skede i Therese Kamphs lif. Meddelandena därom äro ytterst sparsamma, men till en del är det visserligen ej svårt att tänka sig den. Hur har icke det ständiga, ansvarsfulla arbetet, omsorgen för andra, allt från unga år tidigt mognat den för intryck mottagliga, vakna flickan till en tänkande, själfständig kvinna; hur hafva icke de växlingsrika ungdoms-

ären utbildat henne mångsidigt och praktiskt, riktat hennes erfarenhet och människokänedom; de modigt bekämpade svårigheterna stärkt hennes handlingskraft, gifvit henne ihärdighet och fasthet. I den kärleksfulla själförsakelsens skola hade den ömsinnet och vekhet, som städse utmärkte henne, närts och bevarats; men denna ädla, stundom naiva sangvinism, denna skatt af ungdomsfriskhet, hur blef den värnad mot hvarje kylande inverkan af tid och bekymmer? Alltnog, hon ägde den, och såsom Kjellbergiska skolans föreståndarinna uppläts för henne ett verksamhetsfält, som väl anstod henne, och där hon själf allra egentligast och, så att säga, dag för dag utvecklade sig till allt, hvad hon var ämnad att blifva.

Kjellbergiska skolan har i flere afseenden en egendomlig ställning. En stiftelse af enskild frikostighet har den till syfte att afgiftsfritt skänka högre flickskolebildning åt ett begränsadt antal mindre bemedlade flickor af den bildade klassen inom Göteborgs samhälle, för att uppfostra dem till goda, dugande »sammällsmänniskor» och göra dem skickliga att genom eget arbete bereda sig en tryggad framtid; särskildt är den, enligt den ädle stiftarens gåfvobref ämnad att vara ett »fruntimmersseminarium».

Af denna skolas föreståndarinna kräfvos vida mer än eljest ett moderligt hjärta för barnen. Bland dem finnas alltid sådana, som förlorat fader eller moder, kanske båda; barn från hem, där strängt arbetande föräldrar sakna tid att mer än nödortfigt sysselsätta sig med dem, mången gång från hem, som icke kunna förse dem med det nödvändiga. Hur mycken kärlek, hvilket intresse fordras icke här, där det ingalunda är till fyllest att bibringa ett visst mått, än så goda, kunskaper, utan därjämte, ja, i främsta rummet, gäller att uppfostra och bereda för lifvet, ofta för ett sträfsamt lif, fullt af de svårigheter, som möta den unga flickan, då hon träder in i världen för att, vare sig som lärarinna eller på annat sätt, själf för-

värfva sitt bröd! Men är alltså uppgiften svår och ansvarsfull, så är den tillika stor och tilltalande, måste synnerligast vara det för den, som själf pröfvat, hvad det vill säga att kämpa sig fram på den väg, som ligger framför de unga, liksom äfven den på det sättet vunna erfarenheten gör bäst skickad att leda dem. Therese Kamph ägde af den erfarenheten mer än de fleste, hennes föregående lif hade varit en god förberedelse för den uppgift, som hädanefter blef hennes, och hon var på ett alldeles särskildt sätt lämplig att fylla den. Allt hvad hon på sin vigtiga plats som föreståndarinna och uppfostrarinna verkade, kan här blott med några spridda drag antydvas, måhända uppskattas det fullt endast af den, som sett hennes arbete för Kjellbergska skolans utveckling under de tolf år, den var henne anförtrödd.

När hon mottog denna skola, hade den omkring 40 elever, fördelade på tre klasser; innan hon lemnade den, hade elevantalet stigit till 160, skolkursen hade blifvit tioårig, och ett nybildadt seminarium var förbundet därmed. Från den stund Therese Kamph antog föreståndarinnebefattningen, ägnade hon sig också däråt af all sin håg, med hela sin ovanliga energi. Det blef härvid först hennes sträfvan att omorganisera Kjellbergska skolan efter de nyare pedagogiska grundsatserna och därefter att höja den till full likställighet med landets bästa kvinnliga läroanstalter. För detta ändamål sökte hon oafslåligt vidga sina insigter i allt, hvad flickskolefrågan i Sverge rörde, och för att äfven på andra håll studera saken erhöll hon af skolan anslag att under sommaren 1876 taga kännedom om flickskolan i Tyskland och Schweiz. Hemkommen skyndade hon att i sin kära skola tillämpa, hvad hon sett och lärt. Och hon lyckades äfven i sina sträfvan; läroverket gjorde sig allt bättre förtjänt af allmänhetens förtroende, dess anseende växte med hvarje år; det visade sig i de talrika förfrågningar efter lärarinnor, som ingingo från familjer i olika delar af

landet, så väl som vid intagningarna, då det kunde finnas mer än 170 sökande till 36 platser. Detta skolans anseende var Therese Kamphs glädje och stolthet, om detta var hon obeskrifligt rädd. Hon var emellertid ej en af dem, som, då de en gång ordnat och satt ett företag i gång, slå sig till ro på den tanken, att allt därmed är bra; det fans hos henne ett behof af ständigt framåtskridande; allt slentrianmessigt var hennes natur så främmande, att det omöjligt kunde trifvas under hennes spira, snarare kunde en och annan tycka, att hon allt för snart omfattade en ny idé, innan den hunnit nog pröfvas. Förslagen till nya, mer praktiska lärometoder tilltalade henne lifligt, de stämde väl öfverens med hennes egna åsikter; särskildt låg henne varmt om hjärtat en lefvande, praktisk språkundervisning, modersmålets vigt samt öfningsämnena. Hon ifrade äfven för god, åskådlig, efter de små barnens ståndpunkt lämpad undervisning i de lägre klasserna, hon hade med ogillande insett, hur mycken dyrbar tid där ofta förspilles. Hennes egen undervisning var klar, enkel, på samma gång grundlig och allmänbildande; till fullo insåg hon också allmänbildningens betydelse och sökte gärna se den till godo. Disciplinen var för henne en sak af största vigt; hon fordrade och visste äfven upprätthålla mönstergill ordning; få hafva i så hög grad ägt gåfvan af auktoritet, naturen hade ämnat henne att taga ledningen, redan i hennes yttre, i den lugna, värdiga hållningen, den milda, välljudande och likväl, där det påkallades, stränga rösten låg något obeskrifligt imponerande, en makt, som alla kände. Hon behöfde blott visa sig, och det vardt stillhet i den ostyrigaste barnskara, man lydde utan gensägelse; hennes närvaro var på en gång en glädje och den mäktigaste sporre för små och stora.

För sina lärarinnor var hon i sanning ej blott den utmärkta föreståndarinnan, hon var för hvar och en af dem personligen en trofast vän. Hjärtligt deltog hon i deras enskilda förhål-

landen och sörjde för deras bästa. De yngre, flere af dem hennes forna elever, som fingo göra sina första rön som lärarinnor under hennes ledning, skola aldrig glömma, hvad de hafva denna att tacka för. Vål sant, hon fordrade mycket: ospardt intresse, pligttrohet, månhet om att gå framåt för egen del; på dessa fordringar slog hon ej af. »Den, som ej vill ägna sig helt åt sitt kall, passar ej till lärarinna», sade hon, men hvem ville med hennes exempel för ögonen säga, att detta var för mycket begärdt. Och hur förstod hon icke att göra mödan kär, visa hän mot det stora i det kall, som stundom kunde synas tungt, uppmuntra eller hejda med ett ord i rätt tid, där så behöfdes. Alltid finkänslig, alltid mån att gifva en hvar den heder, som honom tillkom, att icke kväfva det berättigade i någon individualitet, icke var det underligt, att hon blef älskad! Fruktade man något, då var det att minska det dyrbara förtroende, man kände sig äga; hvad man icke förut var, därtill var detta förtroende ägnadt att göra en, och det alstrade tillit i gengäld. Liksom hon själf gärna meddelade sig med lärarinnorna i allt, hvad skolan rörde, blef det dem ett behof att vid allt söka henne, hennes råd eller deltagande. Rädd om sin makt behöfde hon ej vara, ej häller om sin öfverlägsenhet, därtill var den allt för verklig; tvärtom uppfordrades man att hafva en egen mening, att frimodigt uttala den och gifva skäl därför; blott då någon ej visste, hvad han ville, frestades hon till otålighet. De detaljer, hon ej kunde hinna att sätta sig in i, lemnade hon lugnt åt fack- eller klasslärarinnan, sålunda uppfostrande dem till själfständighet och känsla af ansvar, hon förblef dock själen i det hela. Själf medelpunkten i lärarinnekretsen, närmade hon dem alla till hvarandra i inbördes tillgifvenhet och samverkan, som kom äfven eleverna till godo.

För dessas väl arbetade hon med aldrig tröttnande omsorg. Hon hade vård om deras undervisning, deras uppfostran, deras

framtid. De små funno henne stundom sträng, men ju äldre de blefvo, dess bättre lärde de inse drifkraften i denna stränghet. En och annan knotade att finna sitt uppförande äfven utom skolan följas af hennes vaksamma blick; foga sig måste man dock, och ingen hade skäl att ångra det. Barnen, som kände, att hon väntade sig heder af dem, och att hennes fordringar, om än stora, alldeles icke voro omöjliga att fylla, lifvades till intresse och ansträngningar. Där hon fann slarf, lätja och håglöshet, kunde hon väl blifva häftig, men det var en häftighet, som, hur stor och hälsosam skräck den än injagade hos den skyldige, aldrig förbittrade eller från henne aflägsnade barnens hjärtan, just emedan hennes innersta var fullt af kärlek. Gälde det att undersöka och bestraffa en svårare förseelse, ådagalade hon både saktmod och vishet, hennes medlidsamma mildhet framkallade djupare blygsel och ånger än de skarpaste förebråelser; svårt var det henne städe att ådöma ett strängare straff eller hålla sig obeveklig gent emot en vädjan till hennes ömsinnet. Hennes undervisning var så tilltalande, hennes person så på en gång aktningsbjudande och älsklig, hela hennes väsen så förfinadt och kvinligt, att hon för sina elever framstod som idealet af den bildade kvinnan, under det hennes hjärtegodhet drog dem till henne. Gärna tillät hon de äldre att vid en eller annan anledning samlas till små festliga samkväm i skolan, själf slet hon sig då vanligen lös från det trägna arbetet för att en kort stund höja och tillika adla de ungas glädje, som då först blef fullkomlig. Aldrig kändes hennes närvaro tryckande, den var efterlängtd och värderad, hennes vänlighet, hennes glada, spirituella umgängeston intog och förtjuste ungdomen. Hennes födelsedag var för hela skolan en högtidsdag; år efter år samlades den eftermiddagen forna och nuvarande elever kring henne, skollokalen antog för tillfället ett festligt utseende, högtidssalen smyckade sig i blommor, värmen och trängseln gjorde intet afbräck i den allmänna

glädjen. Själ f gick hon omkring bland stora och små, rörd och tacksam för all kärlek, mången gång så trött tillika, men det anade blott den, som såg djupare, själf tänkte hon ej håller därpå.

Lika väl som Therese Kamph förstod att vara glad bland de glada, förstod hon att umgås med de bedröfvade. Barnens föräldrar lärde snart känna henne och gingo till henne med allahanda bekymmer, hon hade deltagande för alla och hörde dem tåligt, äfven då de inkräktade på hennes dyrbara tid, mången gång uppoffrande de hvilostunder, hon såväl behöfde. Hon skaffade hjälp af alla slag åt de behöfvande bland eleverna, ja, åt deras närmaste, ofta med själförsakelse, alltid välsignelserikt användande sitt stora inflytande öfver dem, med hvilka hon fördes i beröring. Så stiftade hon 1879 på sin födelsedag den s. k. Februariföreningen, en syförening med syfte att skaffa och tillverka kläder åt fattiga barn och äldre personer, och hennes anseende förvärfvade den både medlemmar och rikliga bidrag. Med sin snabba uppfattning satte hon sig lätt in i andras förhållanden, det syntes icke minst vid intagningarna i skolan, då det alltid kostade på henne, att många af de små, för hvilka hon vid ansökningen fattat intresse, måste afvisas; i hennes hjärta fans rum för dem alla.

Rum fans där äfven för alla forna elever, dem hon med sitt deltagande följde. Alla kände de, att skolan, så länge hon var där, var ett andra hem, öppet att mottaga dem, och de försummade icke att söka upp det. För dem, hvilka såsom lärarinnor vistades borta, var det en ovärderlig förmån att få framlägga sina svårigheter för en, som så väl förstod att bedöma förhållandena. Hade de felat, och hur mycket ungdomligt oförstånd åtminstone fick hon ej hafva fördrag med, hade hon för dem allvarliga förmaningens ord, skarpa kunde de kanske någon gång synas, men den kärlek, som framlyste äfven i dem, lockade en hvar att komma tillbaka; alla sågo också,

att de voro välkomna, ja, det smärtade henne, om någon uteblef. De vänliga ord, som visade, att hon var nöjd med sina flickor, voro värda att sträfva efter; hur sen var hon ej att tro något ondt om dessa, hur färdig att i det längsta taga deras parti! Hvad som mest satte hennes tålmod på prof, var liknöjdhet, vankelmod och det själfviska begär att »hafva roligt», som så rakt stred mot den lust att tjäna, hon sökte implanta.

Så ökades med hvarje år mängden af dem, som från olika platser i världen med kärlek och förtroende vände sig till henne, och i samma mån ökades krafven på henne. Hennes korrespondens blef allt vidlyftigare, de besökandes antal allt större, knappast en stund lemnades hon i ro. Likväl räckte hon till för allt, på sig själf tänkte hon minst. Hon hade från tidiga år varit klen, strängt arbete och mångahanda omsorger tärde allt mer på hennes krafter. Våren 1879 angreps hon af en mycket svår lunginflammation; tillståndet syntes nästan hopplöst, men denna gång tillfrisknade hon dock, ehuru långsamt. På avslutningsdagen kunde hon till barnens glädje genom fönstret hälsa på dem, strax därpå reste hon till Lipp-sprunge och återkom på hösten med stärkta krafter.

Under de senare åren föreföll hon ganska rask. Trots sömnlöshet, ofta återkommande hufvudvärk och allmän svaghet höll hon sig uppe med oförminskadt, ja, förökadt intresse och en arbetskraft, som tycktes växa med behovet; det var den stora energien, som segrade öfver den kroppsliga svagheten och till och med sysselsatte henne med nya planer. Längre hade tanken på de afgående elevernas framtid och vidare utbildning upptagit henne, gåfvobrevfets ord om ett »frunimmers-seminarium» föresväfvade henne, därför blef hennes glädje stor, då hon såg sig i stånd att förverkliga sin älsklingstanke, en fortsättningskurs till skolan. Frågan väcktes våren 1884, hon omfattade med stor värme förslaget, hastade med dess

utförande och ägnade sig ifrigt åt ordnandet af seminariekursen. Från flere håll mötte hon motstånd och blef afrädd, men hon ville ej lyssna; det var, som anade hon, att hennes tid var kort, och kände därför nödvändigheten af att verka, medan dagen var. Sina vänners föreställningar, att hon skulle öfveranstränga sig, gå under, nedtystade hon med svaret: »Då må Therese Kamph gå under, blott saken går fram», eller »Då får någon annan öfvertaga det; om jag inte kan sköta det, har jag inte rätt att med min person stå i vägen för en god sak». Hon var så fullt och varmt öfvertygad, att här var ett tillfälle, som ej finge försummas, att man lät sig tystas, men hade man då förutsett, hur snart hon skulle kallas bort från sitt verk, visst hade modet svikit den hoppfullaste.

Sommaren tillbragte hon i Norge, men hvila, så som hennes hårdt anlitade krafter fordrade, kunde hon icke, därtill var hon för lifligt upptagen af tanken på sitt kära arbete. I augusti kom hon åter hem, och läsåret började. Sällan hade någon sett henne mer glad och kry än just denna höst. Allt tycktes arta sig väl, skolarbetet gick sin ostörda gång med lif och lust, ännu få dagar före sin död stod hon på sin post, den, på hvilken det hela hvilade. Omkring sex veckor af terminen hade gått, då hon nedlades på sjukbädden i en, som det först syntes, jämförelsevis lindrig lunginflammation. De, som bäst kände henne, visste dock full väl, hvad en lunginflammation innebure för henne, som förut så mödosamt genomkämpat samma sjukdom, och som ägde så ringa motståndskraft, själf viste hon det äfven. Det var en tung, sorglik vecka, som nu följde. Den sjuka ville icke tillåta, att läsningen för hennes skull afbröts, den fortgick för att lugna henne, och rörande var den fullkomliga, frivilliga stillheten, som föga lät ana, att stora barnskaror kommo och gingo i det tysta huset. Uppmärksamt följde hon i det längsta, hvad som tilldrog sig i skolan, rädd, att något skulle försummas,

än mer rädd, att någon för hennes skull kunde blifva ansträngd. Då sjukdomen förvärrades, ville hon taga farväl af sina medlärarinnor; det kunde icke tillåtas henne, så länge det ännu fans hopp, och icke ens den sista aftonen ville man helt uppgifva detta. Det sjönk dock allt mer, plågorna tilltogo; feberyrsel omtöcknade hennes själ, men icke med plågsamma bilder, hon var åter på sin plats, i sin skola, hon förhörde och förklarade, än tysk språklära, än kristendom, då och då nämmande ett namn eller uttalande ett uppmuntrande ord, ända till dess rösten svek henne. Den 19 okt., i den tidiga söndagseft. m. d., under det höstvinden utanför hvirflade de gula löfven från träden, somnade hon in stilla och fridfullt som ett barn. »Jag vill, att ni skola veta, att jag dör i tron på min Frälsare», var den bekännelse, hon vid tanken på sin annalkande bortgång aflade, därför kunde hon också säga: »Jag kan väl vara rädd för den fysiska smärtan, men jag är icke rädd att dö». Drabbade än hennes död som ett oväntadt slag dem, som stodo henne nära; själf hade hon mer än en gång under den sista tiden uttalat ord, som förråda en aning om att snart kallas härifrån.

Stor hade sorgen varit under hennes sjukdom, nästan förkrossande spred sig underrättelsen om hennes död till vänner och lärjungar; ja, den väckte djupt deltagande i vida kretsar och lemnade ej ens dem oberörda, för hvilka hon i lifstiden varit personligen okänd. Det var ej möjligt att fatta, att hon så hastigt ryckts bort från de många, som behöfde henne; hon, så verksam, så full af intresse, så kraftfull i all sin svaghet. Ännu på morgonen före sin död, då hon tillfrågades, hur det var med henne, hade hon svarat: »Det är mycket, mycket dåligt, men det vet ingen, hvad Gud kan göra»; säkert tänkte hon därvid på sitt stora, ofullbordade verk, på dem, som lemnades kvar att i sin mån uppehålla det; de skulle snart bittert sakna henne. Och likväl hur glad måste hon

icke varit att efter mycket lidande, en väl utkämpad kamp få ingå i den saliga friden; hvem ville missunna henne att hafva ro från sitt myckna arbete! Hur stort att få dö på sin post vid middagshöjden af sitt lif och ändock efter ett dagsverk sådant, som det gifves åt få att utföra, utan att veta af ett aftagande, det var den tanke, som försonande smög sig öfver en vid hennes sista bädd, vid anblicken af det lugna ansigtet, knappast blekare än ofta förr, men af en förklarad, förandligad skönhet.

Torsdagen efter Therese Kamphs död var Kjellbergiska skolan ordnad till högtid; direktionen, lärare och lärarinnor, forna och nuvarande elever, den aflidnas många vänner samlades ännu en gång omkring henne, men i sorgdrägt, till en sorgfest, för att inviga det kära stoftet till den sista hvilan. Jordfästningen förrättades i den med blommor och granar vackert smyckade Hagakyrkan, och därifrån förde ett sorgtåg, sådant man här sällan sett, den blomsterhöljda kistan till en vacker grafplats å Nya kyrkogården, där snart en vård, rest af elevens och vänners kärlek, skall utvisa hennes hviloplats. Kring Therese Kamphs graf stod icke blott en stor barnskara, försänkt i sorg, icke blott talrika vänner; det samhälle, inom hvilket hon verkat, erkände där sin förlust och hembar hennes minne sin gärd af tacksamhet och vördnad.

Det är Therese Kamph i hennes verksamhet som föreståndarinna, som här skildrats. Hvad hon som familjemedlem och vän var, hör icke offentligheten till; saknaden hos dem, som förlorat henne, vittnar tillräckligt därom. Här må sägas, att hon ägde en ovanlig förmåga att vinna människor och framlocka det goda hos dem; hennes yttre, så väl som hennes själsegenskaper, var ägnadt att väcka aktning och sympati, man såg detta kanske aldrig klarare, än då hon fördes i beröring med främlingar, hvilka sällan undgingo att känna sig lifligt tilltalade af henne.

Och nu till sist: Hvad var det väl, som gaf åt den ensamma kvinnan kraft att utföra ett så skönt lifswerk, hvaruti låg innerst det stora hos Therese Kamph?

Det är sant, hennes begåfning var ovanligt rik, hennes personlighet sällsynt fin och ädel. Full af liflighet och verksamhetsbegär, med en hoppfullhet, som såg förbi svårigheterna, en kraft, som bröt genom dem, var hon särskildt skickad att föra den sak framåt, åt hvilken hon ägnade sitt lif. Begåfvad, mindre med logisk skärpa, än med förmåga att, ledd af känsla och takt träffa det rätta, mäktig af de största uppoffringar, den mest trofasta hängifvenhet, sann, oförskräckt och tillika med det djupaste behof af kärlek, förtroende och erkännande, företedde hennes karaktär en sällspord förening af kraft med vekhet. Men denna karaktär hann sin mognad genom att luttras under ett lif af kamp och lidanden; denna personlighet helgades genom inflytande af sanningens och kärlekens Ande. Från ofvan hämtade Therese Kamph sin kraft att handla och tåla, därför svek den icke i provfets stund, därför samman-smälte kraften och vekheten uti moderlig hägnande ömhet. Det gafs i hennes utveckling intet stillastående, intet förkvävande stelnande i former, men, ju mer tiden led, märktes hennes inre människa tillväxa, däraf kom denna sinnets vederkvickande, hjärtevinlande ungdomsfriskhet, öfver hvilken åren icke hade någon makt. Allvaret från hennes första ungdom tryckte sin stämpel på hennes senare år, men hennes synkrets hade vidgats, hennes tro var pröfvad, hennes uppfattning hade vunnit i klarhet och djup. Varm för allt mänskligt stort och ädelt, sträckte hon sin blick där bortom, trogen i det lilla som i det stora, mot det ljus, som ofvan ifrån föll öfver hennes väg. »Det hon kunde, det gjorde hon», däri låg Therese Kamphs storhet, och hvad säga icke de orden om en trohet, som icke undandrog sig, om en kärlek, som icke tröttnade! Genom de orden talar hon ännu, talar manande såsom

ofta förr; hon är tagen i från oss, men hennes livsverk är icke förspildt, det skall ännu visa sig, att månget ädelt sanningsfrö, hon här sådde på en förhoppning, ägt i sig kraft att spira upp och bära frukt.

35. Riksdagen och Flickskolan.

III.

Några förklaringar till Herr D:r G. Sjöbergs i bilagan framlagda genmäle.

Den protest, vi i andra häftet innevarande årgång af denna tidskrift framstälde mot den kongl. propositionen rörande lönetursberäkning för vissa flickskolelärare, och främst mot den petition af d:r G. Sjöberg, som föranledt den kongl. propositionen, har framkallat ett genmäle af d:r S., hvilket på hans begäran medföljer detta häfte. Till detta genmäle foga vi här några förklaringar från vår sida.

Läsaren torde erinra sig, att vi i ofvannämnda uppsats, efter en kort redogörelse för förslaget syfte, öfvergingo till petitionen och särskildt till ett yttrande deri, hvilket otvetydigt innebar, att petitionären ansåg att följderna af den ifrågasatta åtgärden skulle blifva en minskning af antalet lärarinnor på flickskolans högre stadier till förmån för manliga, fast anställda lärare, såsom förhållandet är i Tysklands, af petitionären åberopade flickskolor.

Faran af denna påföljd var, jemte den orättvisa mot lärarinnekorpsen, som den föreslagna åtgärden, under skenet af en formel likställighet måste medföra, i våra ögon det egentligen anmärkningsvärda af petitionen.

Dess närmaste syfte att underlätta skolföreståndarnes bemödanden för fasta lärares anställande i de tvänne läroverk, hvilka ega dimissionsrätt, var för oss af jämförelsevis under-

ordnad vigt, helst då vi betänkte den stora framgång, med hvilken de två ifrågavarande skolorna hittills arbetat utan löneturs-beräkning. Vi påpekade, att dessa skolor aldrig kunde vinna till fasta lärare de erfarna och skickliga skolmän, de nu hade såsom timlärare; att de således måste åtnöjas med lärare, hvilka ännu ej erhållit fast plats i statens skolor ¹⁾ och att dessa unga herrar, om än så nitiska, dock med bästa vilja ej kunde blifva lämpliga, vare sig att bilda »kärnan» för flickskolans timlärarekorps eller att leda 16—18-åriga flickorsunder visning. Vi uttalade vidare vår farhåga, att den ifrågasatta åtgärden skulle minska antalet lärjungar i gymnasialklasserna och sålunda motverka den högre qvinnobildningen samt stänga all lärarinnebildning inom ett enda läroverk, med mellanskolans undervisning till sitt högsta mål.

Erinrande om petitionärens välkända nit om flickskolan och hans oegennyttiga intresse för dess lärarinnekorps, uttalade vi vår förmodan, att han förbisett det farliga i följderna af den påkallade åtgärden, hvilket förbiseende åter manade oss att särskildt påpeka dem.

* * *

Af denna vår uppfattning och den ringa uppmärksamhet, vi i följd deraf egnat petitionens hufvudsyfte, tager sig d:r S. anledning att beskylla oss för — »*brist på ärlighet*». Allt svar, denna beskyllning förtjenar, gifva vi genom att aftrycka petitionen i dess helhet och lemna läsaren att döma i sak.

D:r S. klagar vidare, att vi ej beaktat alla de svårigheter, som timlärarsystemet medför, och vi medgifva det gerna. Men om vi tillsvidare, med stöd af uppgifterna särskildt från Wallinska skolans mångåriga verksamhet, betvivla

¹⁾ Detta antagande bekräftas också af d:r S. i inledningen till årsberättelsen för Lyceum för flickor, då han antyder, att de önskade fasta lärarne skulle komma att tillbringa sina »*expektansår*» i flickskolan. (Se sid. 12.)

att systemet hittills haft något menligt inflytande på eleverna, vare sig med hänseende till deras studier eller deras helso-
skick, så må det anses förlåtligt. ¹⁾

Att vi icke, såsom d:r S. naivt nog synes hafva väntat, i årsberättelsen för *en skola* sökte förklaringen af en *petition till K. M:t*, afsedd att framkalla en riksdagsåtgärd det må väl äfven förlåtas oss, hade vi också — hvilket synes tvifvelaktigt — derigenom kunnat vinna den lugnande öfvertygelsen, att d:r S. nedskrifvit konceptet till sin petition »väl hastigt». Petitionärens bekännelse att så skett ger oss emellertid rätt att antaga, att ett dylikt förhastande kan upprepas; så närmast i afseende på de insinuationer, hvilka d:r S. i sitt genmäle gör mot de högt aktade lärarinnor, hvilka dels redan undervisat på gymnasialstadiet, dels genom lärdomsmeriter af olika slag varit fullt kompetenta att göra det. Helt säkert äro dessa anspelningar, också de, »väl hastigt nedskrifna», och gifva därför »ett oriktigt begrepp om författarens verkliga mening».

Vi älska att tro detta, ej blott för att kunna bibehålla vårt uttalade förtroende till renheten af författarens afsigter, utan derjemte på det goda skäl, att *vi från fullt tillförlitligt håll inhemtat uppgifter, hvilka bestrida dessa anspelningars syfte.*

D:r S. anfaller med en viss bitterhet hvar och en, som skulle vilja yrka, att qvinliga lärare, »oberoende af alla andra egenskaper» finge företrädesrätt till flickskolan. Han varnar för all »protektionistisk sträfvan» i detta syfte, beklagar den föga angenäma ställning, det skulle bereda lärarinnan sjelf, o. s. v.

Det gläder oss, att d:r S. i dessa viktiga punkter fullkomligt instämmer med hvad vi i den af honom klandrade

¹⁾ Snarare kunde man af vissa skolors exempel sluta, att det motsatta systemet, med större antal fasta lärare, vore för elevernas helsa mera ansträngande — om systemet öfver hufvud taget har några sådana följder alls.

uppsatsen yttrat, eller att det vore »både orätt och oklokt att aflägsna alla manliga lärare från flickskolan». ¹⁾ Men på samma gång måste vi smått le åt de häftiga utfallen, hvilka påminna om den trogne, af Dickens mästerligt skildrade gårdvarens envisa anfall mot den osynliga fiende, han alltid vädrade på andra sidan husknuten, men som i sjelfva verket aldrig funnits till.

Då emellertid blotta föreställningen om ett privilegium för qvinliga lärare så häftigt upprör d:r S. — hvarför har han sjelf föreslagit ett dylikt för manliga lärare? och hvarför har han tagit illa upp, att vi protesterat deremot?

Att vi icke varit ensamma om vår uppfattning af förslaget visar sig af de lifliga riksdagsdebatterna och af den utgång frågan fick i båda kamrarna. Vi hafva redan satt våra läsare i tillfälle att bedöma densamma efter yttranden af representativa män, båda berömda för stor skarpsynthet och makt öfver ordet, den ene, herr F. F. Carlson, en anhängare af, den andre, herr G. Wennerberg, en motståndare till petitionärens begäran. (Se häft. 3, sid. 162.)

* * *

Mycket mera kunde vara att anmärka mot d:r Sjöbergs genmäle, men det sagda må vara nog.

Öfvertygade, att d:r S. är i grunden en lika varm flickskolans vän som vi, och att vi af honom hafva mycket att lära, gläder det oss, att han i några fall gjort oss rättvisa, äfvensom att han delvis erkänt sig hafva i petitionen gifvit anledning till den uppfattning vi uttalat.

¹⁾ »Om också mindre naturvidrigt än att derifrån aflägsna de qvinliga.» (Se 2:dra häftet denna tidskr., sid. 36.)

Vi hoppas, att den lilla striden, hvilken af d:r S. fått den mera storslagna benämningen »härnadståget», skall gagna bådas vår sak utan att lemna några sårande minnen, och ehuru vi sjelfva härmed hafva sagt vårt sista ord i saken, önska vi, att den vigtiga frågan om lärarekrafternas ordnande i våra flickskolor måtte af sakkunniga och opartiska qvinnor och män ytterligare utredas.

Esselde.

D:r G. Sjöbergs petition lyder som följer:

»Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse af den 29 Maj 1874 förordnas, att lärare vid privat läroverk under vissa vilkor må vid befordran till lärareplats vid de allmänna läroverken ega att för framtida lönetur räkna sig till godo den tid han tjenstgjort vid enskild skola, äfvensom att föreståndare för enskildt läroverk, som önskar bereda läroverkets lärare förmånen af nämnda lönetursberäkning, må till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underd. ansökan derom.

Hittills har denna förmån endast kommit privata läroverk för *manlig* ungdom till godo. Men de qvinliga läroverken, i synnerhet de högre och fullständiga, äro i lika stort behof af denna rättighet. Blott i den händelse, att en skola kan bereda sina lärare lönetursberäkning, blir det henne möjligt erhålla kompetenta lärare med *fast* anställning. Ty då staten erbjuder sina vikarier och extra lärare denna förmån, vill naturligen ingen, som ännu har någon utsigt att kunna erhålla dylik vikarie- eller extra-lärare-plats, inträda i flickskolans tjenst, för att der, så att säga, skänka bort sina arbetsår. Den svenska flickskolan har af denna anledning ända till denna dag — om man undantager några skolföreståndare, fyra eller fem i hela vårt land — måst nöja sig med blott *timlärare*. Många bland dessa egna visserligen, af kärlek till flickskolans uppgift, denna skola ett troget och intresserat arbete; men detta medgifvet, är det likväl uppenbart, att mängden af kommande och gående timlärare måste verka störande på skolarbetets lugna gång, att flertalet bland dessa lärare hvarken kan eller vill egna sitt tillfälliga arbete inom flickskolan tillräcklig tid eller tillräckligt intresse, och att det under sådana förhållanden måste öfverstiga en vanlig skolföreståndares förmåga att bland lärarne åstadkomma den samverkan och den öfverensstämmelse i kunskapsfordringar och disciplinärisk behandling, utan hvilka en läroanstalt icke kan verka såsom ett organiskt helt.

Nu är det visserligen sant, att de qvinliga läroverken både kunna och böra använda qvinliga lärare. Derigenom minskas de nämnda olägenheterna, men de upphävas icke. I de högre och högsta klasserna, i hvilka lärarinnor endast undantagsvis kunna användas, är flickskolan för närvarande hänvisad allenast till *timlärare*, med alla de olägenheter, som här förut äro anförda. *Det är för öfrigt mer än en blott förmodan, att den i vårt land synnerligen långt utsträckt användningen af qvinliga lärare — icke alltid till undervisningens gagn — just beror på omöjligheten att erhålla fast anställda manliga lärare. I Tysklands flickskolor råder en helt annan proportion mellan manliga och qvinliga lärare än hos oss. Man kan icke värja sig för den tanken, att denna olik-*

het på det närmaste sammanhänger med det ogynnsamma förhållande inom den svenska flickskolan, som här blifvit vidrördt.¹⁾

Det torde slutligen icke heller böra lemnas oanmärkt, att det under närvarande förhållanden endast är en lycklig slump, om en högre flickskola af de många timpläroarnes strödda lediga timmar kan lyckas hopfoga en hjälplig arbetsordning. Det har mer än en gång velat se omöjligt ut.

Ekonomiska hänsyn förbjuda en flickskola, det är sant, att använda *uteslutande* fast anställda manliga lärare, äfven om de kunde erhållas: undervisningen blir nämligen derigenom något dyrare än om timpläroare begagnas. Men för anställning af en, två eller tre fasta lärare skulle troligen en fullständig flickskolas ekonomi icke lägga hinder i vägen, och dermed vore åtminstone möjligheten garanterad att kunna uppgöra en antaglig arbetsordning och derjemte en utsigt gifven att åvägabringa nödig samverkan vid undervisningen genom tillvaron af en kärna, kring hvilken de få timpläroarna kunde sluta sig.

Det är emellertid icke först nu som behovet för en välordnad flickskola att ega fast anställda manliga lärare hos oss uttalas, och icke ens första gången som denna fråga underställes Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning. Den kommission, som den 7 December 1866 i nåder tillsattes för behandling af frågor rörande ordnandet af undervisningen för qvinlig ungdom, förklarade det vara nödvändigt, att vid »högre fullständig flickskola» anställdes ej blott särskild rektor, utan äfven tvenne ordinarie lärare, hvilka, liksom den förre, borde hafva aflagt prof motvarande dem, som erfordras för behörighet till lektorsbefattning vid de allmänna läroverken.

Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till 1873 års riksdag angående inrättandet af elementarskolor för qvinlig ungdom var — i öfverensstämmelse med nämnda kommissions utlåtande — bygd på grundsatsen att vid sådana skolor borde anställas icke blott lärarinnor och timpläroare, utan äfven *ordinarie* lärare. Och i nådiga propositionen till 1874 års riksdag angående understöd åt elementarskolor för flickor föreslog Eders Kungl. Maj:t riksdagen bland annat, att vid sådan skola anställd lärare, hvilken fullgjort villkoren för att kunna utnämnas till lektor eller adjunkt vid statens elementarläroverk, må, i händelse han vinner ordinarie anställning vid ett sådant, för upplyftning i högre lönegrad der tillgodoräkna sig sin tienstgöring vid af staten understödd elementarskola för flickor. Denna senare proposition lyckades visserligen icke, lika litet, som den föregående, vinna riksdagens bifall; men mot denna punkt i den nådiga propositionen framställdes ingen anmärkning, hvarken i riksdagens utskott eller kamrar, hvarför riksdagen, åtminstone genom sin tystnad, må synas hafva erkänt det berättigade i Eders Kungl. Maj:ts här anförda hemställan.

Om sålunda det behof, som framkallat förevarande underdåniga ansökan, icke blott inom flickskolan sjelf under hennes dagliga gerning blifvit konstateradt, utan äfven blifvit offentligen erkänt, så vågar under tecknad härmed, och med hänvisning till åtföljande bilagor, förtröstansfullt i djupaste underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte tillerkänna lärare vid Lyceum för flickor i Stockholm den lönetursberäkning, som nådiga kungörelsen af den 29 Maj 1874 medgifver lärare vid enskildt läroverk, eller, — i händelse denna kungörelse icke skulle afse enskildta läroverk för flickor —

¹⁾ Här kursiveradt och i 2:dra häftet, sid. 84, af denna tidskrift anfördt af Esselde.

att Eders Kungl. Maj:t i nåder måtte vidtaga sådana åtgärder, genom hvilka qvinliga läroverk kunde i detta afseende komma i åtnjutande af samma förmån som redan är beredd privata läroverk för manlig ungdom.

Stockholm den 24 dec. 1883.

I djupaste underdånighet

GUSTAF SJÖBERG,

Föreståndare för Lyceum för flickor i Stockholm.

Vidimeras

ex officio

J. Schröderheim,

Registrator i Kongl. Ecklesiastik-Departementet.

36. En qvinlig sällskapsförening i Stockholm.

I Stockholm har ett antal yngre fruar och ogifta damer bildat en sällskaplig förening, i syfte snarlikt den bekanta herrföreningen Idun; föreningen har kallat sig »Nya Idun». En och annan har frestats häraf sluta sig till, att damernas Idun skulle bli ett troget eko af herrarnes. Deri torde man dock mycket misstaga sig. Sålunda har föreningen icke förpligtat sig att ordna föredrag till hvarje sammankomst, utan synes snarare lägga an på att diskutera ämnen för dagen. Af sådana ämnen lära under senaste sammanträden hafva behandlats frågan om samuppfostran för gossar och flickor, samt möjligheten att reformera qvinnodrägten. Derefter har man fritt samspråkadt, musicerat, tagit några utställda föremål i träskulptur m. m. i betraktande, samt kl. 10 intagit en enkel tésupé.

Förslaget har väckt mycken sympati och vi önska det den bästa framgång.

Det nya Iduns stadgar meddelas här till ledning för dem, som möjligen i andra orter vilja bilda likartade föreningar:

1. Sällskapets *ändamål* är att oberoende af alla partiåsigter bereda kvinnor med olika verksamhetsområden men gemensamma intressen tillfälle till enkla och innehållsrika samqväm.

2. Till *medlem* af Sällskapet kan en hvar bildad qvinna autagas, som egnat sig åt något intellektuelt lefnadskall eller hyser utpräglade, vetenskapliga, konstnärliga eller samhällliga intressen.
3. Sällskapet sammanträder till ordinarie samqväms *första lördagen i hvarje månad* kl. 7 e. m., med undantag af juni, juli, augusti och september.
4. För bestridande af Sällskapets oundgängliga utgifter erlägger hvarje medlem vid inskrifningen af sitt namn i Sällskapets album en *inträdesafgift* af en krona samt vid hvarje januarisamqväms en *årsafgift* af två kronor. För deltagande i måltiderna under samqvämen erlägges särskild afgift.
5. Vid hvarje januarisamqväms väljer Sällskapet inom sig en *Nämnd* af tjugo medlemmar, hvilken sammanträder minst en qvart före hvarje samqväms början.
6. Strax sedan Nämnden blivit vald utser den inom sig en *ordförande*, en *sekreterare* och en *kassaförvaltande värdinna* samt deras suppleanter. Afgår någon af dessa, väljes i hennes ställe ny.
7. En hvar medlem kan enskildt hos ordföranden föreslå lämplig persons *inval* i Sällskapet. Nämnden pröfvar först sådana anmälningar och eger derefter att före nästa samqväms början medelst omröstning med hvita och svarta kulor företaga val, hvarvid en enda afgifven svart kula hindrar inträde i Sällskapet. Det åligger Nämnden att iakttaga sträng tystlåtenhet angående föreslagna, men ej invalda personer.
8. Efter anmälan hos ordföranden kan *resande*, som är i besittning af för inträde i Sällskapet erforderliga kvalifikationer, såsom gäst af medlem införas vid samqväms.
9. Vid hvarje *samqväms* skola diskussion, föredrag eller uppläsning samt musik eller deklamation vara anordnade, hvarjemte om möjligt någon utställning af konst- eller konstslöjdsföremål bör ega rum. En hvar medlem kan å samqväms väcka förslag till diskussionsämne för nästföljande samqväms, hvarefter genom omröstning ett af de föreslagna ämnena utväljes.
10. Medlem vare vid samqväms klädd i *hvardagsdrägt*.
11. Sällskapet önskar att tilltalsordet *Ni* må begagnas.

37. Handarbetets Vänner.

Små konst- och slöjd-notiser.

III.

Om ändringar af konstnärligt uttänkta färganordningar m. m.

(Ett litet råd till föreningens medlemmar och kunderna å dess byrå.)

Å Handarbetets Vänners byrå inträffar allt som oftast, att kunder begära ändringar af föreslagna modeller, efter hvilka de vilja beställa eller sjelfva utföra ett arbete. Då

det gäller mindre och obetydligare föremål kan sådant gå för sig utan större skada, helst om förändringen underkastas en sakkunnig persons omdöme. Men i fråga om större eller mera invecklade mönster, hvilka af en verklig konstnär, under noggrant studium, efter en genomtänkt plan utarbetats, kan ett sådant tillvägagående hafva de bedröfligaste följder. Här ett exempel, som inträffade med ett dörrförhänge, arbetadt af en kund, efter den ypperliga modell af fru Winge, som användes till föreningens brudgåfva till mrs Derby. Materialet till broderiet anordnades som vanligt i noggrant rigtiga färger på byrån, hvaremot kunden sade sig sjelf vilja köpa bottentyget af plysch i samma färg som modellens. Men färgsinnet är ej hvar och en gifvet. Plyschen köptes och anbringades, men då den hade en helt annan färg, bronsbrunt i stället för gult, vardt resultatet följande: De färger, som på modellen äro afsedda att stå mot *kallt gult*, fingo här mot bottenens djupt varma färgton en violett skiftning. Broderiets hufvudfigurer, hvilka i väl afpassad infattning på modellen verka *kraftigt framträdande*, blefvo å kopian genom förändrad färg (brunsvart) *betydelselösa*. Den omgifvande fransen och allt det blå i mönstret blef idel sväfvande lufttoner bredvid bottenens djupa guldbrons, som bar det hela.

Mer kunde vara att tillägga, men detta må vara nog, för att visa huru ett vackert arbete, och dyrbara material kunna bortkastas af purt oförstånd, eller af ett sjelfständighetsbegär, hvilket är befogadt först då, när det är *byggt på verklig kunskap om lagarne* för det arbete man har för händer, men som derförutan hemfaller under de olyckliga kategorier af »tycke och smak», hvilkas ofog inom konstslöjdens område vår tids konstkännare, och särskildt inom det textila området, Handarbetets Vänner så kraftigt bekämpa.

Lyckligt vore om Handarbetets Vänner i framtiden kunde bereda en verkligt fruktbarande studiekurs i teorierna

för den textila konsten, särskildt inom området för broderi i färger; men intill dess drista vi uppmana respektive för- eningsmedlemmar och kunder att antingen troget följa de konstnärligt genomtänkta modellerna i föreningens förråd, *eller ock*, om det arbetade föremålets blifvande omgifning fordrar annat färgval, begära att ett nytt sådant anordnas af modellens kompositör. Det är nämligen icke att begära eller vänta, att verkliga konstnärer skola för en jämförelsevis yt- terst ringa ersättning egna tid och arbete åt föreningens uppgifter, om kommande och gående kunder efter godtycke få ändra detta arbetes resultat. Lika litet får man vänta, att de unga damer, hvilka besörja försäljningen, skola ega hvarken förmåga eller rättighet att, efter hvars och ens vex- lande behag, omgestalta hvad mönster som helst; ja man får icke ens vänta något lyckligt resultat om man uppfordrar byråns kunnigaste och mest erfarne mönsteranordnare, att i ögonblicket, utan vidare studier af föremålet i fråga, omkasta en omsorgsfullt uttänkt färgställning eller ändra vissa delar af ett större mönster. Icke som ville vi afråda alla förän- dringar, anseende föreningens modeller såsom för alla förhål- landen ofelbara eller lämpliga. *Tvärtom!* Vi tro att all- mänhetens behof och smak, *ställda under tillbörlig kontroll* och uppkallande nya ideer för sitt tillfredsställande, äro vilkor för den ömsesidigt uppfostrande verkan, som betingat förenin- gens framgång. Ändringar må alltså gerna föreslås. De låta sig göra utan stor svårighet, och resultatet kan blifva lika vackert, som den ursprungliga modellen. Men *en sådan upp- gift fordrar tid*, samt, om det är ett större arbete, t. ex. för- hängen, matta m. m., *noggranna meddelanden om färgordningen m. m. af det rum, som föremålet är afsedt att pryda.*

Att uppmana hvar och en som önskar ändra färgval eller mönster å den modell, efter hvilken hon ämnar arbeta, att iakttaga dessa enkla och sjelfklara regler, är afsigten med

dessa rader. Hvar och en sann konstälskare — och en sådan kan man godt vara, utan att därför ega förmåga att sjelf komponera eller omgestalta af andra komponerade mönster — skall, som vi hoppas, inse, att denna uppmaning afser att skydda så väl respektive kunders egen fördel, som föreningens anseende, helst då man besinnar att föreningen är, icke en simpel tapisseri-affär, utan en *konstanstalt*, till hvars uppgift bland annat också hör att tillhandahålla sina medlemmar och allmänheten stilriktiga modeller, samt påbörjade och färdiga arbeten, tillverkade under sakkunniga personers ledning.

Handarbetets Vänners första allmänna pristäflan.

Sedan de första åren af sin tillvaro har föreningen önskat att genom utfästade pris kunna uppmuntra den textila konst-industrien. I följd af bristande tillgång lät sig dock detta ej göra, utan måste man nöja sig med att inköpa modeller inlemnade af föreningens arbeterskor, af hvilka modeller många blifvit mycket använda. Genom en liten privat täflan framkallades äfven ett vackert bord-duks-mönster, hvilket mer än en gång återgifvits.

Sedan emellertid nu Föreningen börjat närma sig skuld-frihetens efterlängtade tidpunkt, ansåg sig styrelsen kunna upptaga sin gamla älsklingstanke, och anmälde så förlidne Mars månad en allmän pristäflan med utfästade af följande pris:

1. Färglagdt mönster till en väfd matta cirka 12 fot × 16 fot.

1:sta pris 200 kr., 2:dra pris 100 kr.

2. Färglagdt mönster till ett par gardiner, väfda eller sydda.

1:sta pris 150 kr., 2:dra pris 75 kr.

3. Broderi eller väfnadsmönster till ett föremål efter eget val.

Pris: 50 kr.

För att vara berättigad täfla om pris skulle mönstren vara inlemnade senast den 15 Maj på Handarbetets Vänners byrå, och vara försedda med förseglad namnsedel, hvilken jemväl i stället för namn kunde innehålla ett tänkespråk. Endast af svensk hand utförda mönster kunde ingå i täflingen. *Prisbelönda* mönster skulle tillfalla Föreningen såsom dess egendom, hvarjemte *Föreningen* förbehöll sig rättighet, att, om den så önskade, inlösa de mönster hvilka ej fått pris.

Till prisdomare utsågos nedannämnda personer:

Fru Anna Wallenberg, född Sydow.

Fröken Elise Jakobson.

Slotts-Intendenten herr E. Jakobson.

Doktor L. Looström.

Arkitekten herr H. Hörlin, samt såsom biträde

Fröken Molly Rohlieb.

Inom den utfästa tiden hade ej mindre än 14 täflingsarbeten blifvit inlemnade. Den 3:dje Juni sammanträdde prisdomarne och de fjorton inseglen brötos. Med glad öfverraskning iakttog man derpå de oväntadt goda resultat, som täflingen framkallat. Man hade icke vågat hoppas så mycket intresse för den hos oss ännu så främmande konstgrenen, ännu mindre så mycken kunskap och smak, som røjde sig i flera af de föreliggande mönstren. Den enda egentliga anmärkning, som täflingen i sin helhet framkallade, var den, att för de flesta försöken lagts till grund orientaliska motiv, samt att det enda svenska allmogemotiv, som förefans, icke blifvit på mera sjelfständigt sätt användt.

Man hoppades emellertid, att denna brist vid ett annat tillfälle måtte godtgöras och ansåg sig hafva allt skäl att

lyekönska Handarbetets Vänner till de goda resultat som deras första allmänna pristäflan framkallat.

Prisnämndens protokoll meddelas här nedan.

Protokoll hållet vid Föreningen Handarbetets Vänner's prisnämnds sammanträde d. 29 Maj 1885.

Närvarande:

Fru A. Wallenberg, född von Sydow.

Fröken M. Rohtlieb.

Fröken E. Jakobson.

Professor E. Jakobson.

Arkitekten H. Hörlin.

Doktor L. Looström.

Sedan de inlemnade täflingsarbetena, hvilka uppgingo till ett antal af 14 stycken, i nämndens närvaro öppnats och inregistrerats, skreds till val af ordförande vid sammanträdet, hvartill utsågs Fru A. Wallenberg. Sedan prisnämnden närmare granskat de inkomna mönstren, (öfver hvilka bilagan litt A. till protokollet lemnade en specificerad förteckning), beslöt densamma att tilldela följande af dem nedan nämnda pris och belöningar.

Färglagdt mönster till gardiner af signaturen »Mirza». — Föranledde inga anmärkningar till protokollet, utan belönades enhälligt med 1:sta priset, stort 150 kr. Namnsedeln innehöll: Agnes Branting.

Färglagdt mönster till väska af signaturen »Iduna». — Två alternativa förslag, af hvilket det ena, som var ämnadt att utföras i sömnad med guld- och silfvertråd, befans serdeles prydligt, och tilldelades det utfästa priset stort 50 kronor.

Det andra var, på effekten afsedt, mindre lyckligt hopkommet än det förra, serdeles hvad färgkombinationen angick;

som det dock vittnade om goda bemödanden och ett ingalunda förkastligt försök att modernisera ett äldre mönster, från 1600-talet, beslöt nämnden att belöna detsamma med ett tilläggspris af 25 kronor. Namnsedeln innehöll endast ett motto: En qvinna, som tiga kan, är guld värd!

Väfd matta i romansk stil af motto (Carin Västberg). — Hvad sjelfva mönstret angick, hade nämnden önskat en kraftigare markerad bård kring de romanska bladen, hvarigenom mönstret bättre framkommit och dessutom bättre begränsats. Färgen i mönstrets botten borde hafva varit olika, helst mörkare, än den öfriga bårdens, hvarförutom den bruna färgen ej var tillfredsställande såsom motsättningsfärg mot de andra. En annan anmärkning måste göras mot mattans ytterkant, hvilken såsom avslutande bård var alldeles för smal för att gifva mattan nödig begränsning. Emellertid var det hela ett lyckligt försök att öfverflytta de romanska formerna på ett textilmönster och bar prägeln af en viss originalitet. Med iakttagande af de gjorda anmärkningarne skulle, med det gifna mönstret till grund, ett ganska godt resultat kunna åstadkommas, och ville nämnden för sin del rekommendera att mönsterriterskan fick en sådan omarbetning sig förelagd. Nämnden ansåg dock icke de gjorda anmärkningarne vara af den betydelse att de, jemförda med förtjensterna, kunde hindra att arbetet tilldelades det utfästa priset, 50 kr.

Flossamatta af signaturen Abdul. — Vittnade om mycken flit och studium af goda förebilder men saknade originalitet. Ytterbården stod i öfrigt ej i harmoniskt förhållande till det inre yttermönstret. Såsom ett erkännande af det omsorgsfulla arbete, som var nedlagdt på uppgiften, beslöt nämnden att föreslå mönstret till inköp för 75 kronor. Namnsedeln innehöll: Agnes Branting.

Matta af signaturen »En god början är halfgjordt arbete». I tekniskt afseende var detta mönster noggrant och väl ut-

fördt. Som det dock bar alltför otvetydiga bevis af temligen trogna efterbildningar af gifna förebilder, serskildt inom den persiska textil-industrien, kunde något pris ej komma i fråga, utan ansåg prisenämnden rättvist att endast föreslå mönstret till inköp för 50 kr.

Namnsedeln innehöll: Gustaf Wennerström.

Till justering af detta protokoll utsattes onsdagen den 3 Juni.

In fidem.

Ludv. Lööström.

e. f.

Om prydnadskärl och deras anbringande i den moderna bostaden.

»Det tyckes vara en af den moderna praktiska estetikens mest oomkullrunneliga regler, att ett »stilfullt», (eller när rätt rasande skall vara, ett »riktigt stiligt») hem — ett sådant som är föremål för alla nyförlofvades suckan och trängtan — måste, förutom de nödiga möblerna med nödiga och onödiga sirat, diverse ändamålslost anbringade tygdraperier samt minst en »Makart-bukett», också prydas med ett tillräckligt antal talrikar, krukor och fat af olika material. Dessa prydnadskärl befinna sig der uteslutande för sin egen skull, hafva för öfrigt intet ändamål och framträda sålunda med anspråket af att vara konstverk i ordets egentliga betydelse. På träpanelningens afsats eller, i brist af en sådan, på särskilda för ändamålet anbragta konsolhyllor, ja, till och med öfver dörarna, der de kunna blifva rent af lifsfärliga, uppställas hvarje-handa kärl och husgeråd, stundom af den äfventyrligaste form. Derbakom och ofvanför hänga på den oundvikliga olivgröna tapeten de lika oundvikliga faten och talrikarne af

pressadt messingsbleck, »*cuiivre poli*»; ja, man påträffar ofta i salongerna, mellan temligen goda tafior, helt tarfliga bondtalrikar under det stolta namnet »Delfterporslin». Och detta kallas att dekorera i antik eller till och med gotisk stil!»

Bland de små förträffliga uppsatserna i konstslöjdafdelningen i Illustrirte Frauen-Zeitung, hvilken härmed ånyo anbefalles åt svenska läsare, förekommer ett ord i sinom tid rörande missbruket af prydnadsporslin och andra dekorativa husgeråd i den moderna bostaden. Författaren, Arthur Pabst, börjar sin uppsats med ofvanstående protest mot modets missriktning. I det följande uttalar han i korthet sina åsikter i ämnet, hvilka äro så sunda och riktiga och äfven hos oss så välbehöfliga såsom afledare från modets förvillelser, att vi tro oss fylla ett, om icke erkänt, så dock ej därför mindre påtagligt behof genom att lemna ett referat af den märkliga framställningen, här och der lämpad efter våra förhållanden.

Författaren häpnar öfver det faktum att i öfrigt förståndiga menniskor kunna under modets inflytande och med förnekande af sin egen naturliga smak bringas derhän att apa efter ett sådant mod som det ifrågavarande, utan att göra sig reda för dess förvändhet. »En och annan», säger han, »kan man lyckas omvända genom att förklara att det eller det förfarandet ej är giltigt blott därför, att den eller den begagnar detsamma och att det nya, »stiliga» dekorationssättet är lika stillöst som smaklöst; men i de flesta fall predikar man för döfva öron. Hvad »hofintendenten» brukar eller rumdekorationen föreslagit, det *måste* dock vara smakfullt!»

Författaren erkänner villigt det i sig fullt berättigade af det i alla tider gängse bruket att försköna bostaden medelst hvarjehanda prydnadskärl, men betonar att här föreligger ett urartande af detta bruk. Under tider, då konstindustriens begrepp var okänt och då hvad man kallat »småkonsten» (*klein Kunst*) allmänt betraktades såsom en väsendtlig del af den

bildande konsten, vid den tiden ansågs en silfverpokal eller ett venetianskt glas vara i värde likställda med en färgrik tafla eller en marmorbyst; och som man på den tiden icke var nog smaklös att fullproppa alla väggar med taflor och alla rum med möbler, nöjde man sig med att här och der uppställa ett och annat af den »lilla konstens» föremål såsom tilläggsprydnad.

Såsom den bästa ledtråd för att lära rätt använda dylika prydnadsföremål, hänvisar författaren till taflor, hvilka framställa interiörer från 1500-talet. Sällan, fortsätter han, finner man der en kruka stå tom; vanligen finner man en blomma eller en bukett nedstucken deri, eller ock är det verkliga husgeråd, hvilka då icke tjente till blott prydnad men voro för dagligt bruk uppställda inom bekvämt räckhåll. I allmänhet måste man lägga på minnet att hvarken renässancen och ännu mindre gotiken begagnade ett sådant öfvermått af egentliga prydnadsföremål som vår tid. Alla de dyrbara silfverpokalerna, kannorna och kärlen, de venetianska glasen, majolikafaten och serviserna, allt detta — våra offentliga samlings stolthet, och föremål för våra konstälskares lidelsefulla åtrå — var verkligen i bruk, om också icke dagligen; de smyckade kredensbord och skänkar, men vid festliga tillfällen flyttades de till matbordet och brukades vid måltiderna.

Författaren förnekar icke, att dertill kom äfven i de gamles hem en mängd prydnadskärl, afsedda att smycka kredensbordet och matsalen i allmänhet. De stora majolikafaten, emalj-tallrikarna, limogefaten och de i högt arbete drifna silfverfaten kunna icke hafva tjenat några praktiska ändamål. Men deras bestämelse för festmåltiden och matsalen uttrycker sig tydligt nog i deras former. Författaren betonar, att man i gamla tider hade den riktiga känslan af att talrikar, fat och dylikt husgeråd bära under alla förhållanden hänföras till det rum, dit deras ursprungliga ändamål är förlagdt, d. v. s. *till matsalen*. Denna

känsla bragte det ända derhän, att man behandlade en och annan synnerligen präktig majolikatalrik som hade den varit en färglagd handteckning på brändt ler och satte den i ram då man ville gifva den en annan plats än på skänken, ett förfarande, som författaren icke vill klandra.

Men i våra dagar har detta på ett i hans ögon betänkligt sätt ändrats. Han gisslar vår benägenhet att uppställa alla möjliga kärl i alla möjliga rum och på alla möjliga platser, att behänga alla väggar med de minst hängbara af alla föremål: skålar och talrikar, detta på ett så osynligt och omotiveradt sätt, att det ser ut som hade de tunga och sköra föremålen frivilligt farit upp åt väggarne. »Icke här och der ett vackert stycke utan öfver allt och ju mer, desto bättre, så är dagens lösen». Hos oss här i Sverige ses stundom hela serviser anbringade på väggarna i våra salonger, gruppvis i geometriska eller fantastiska figurer, der medelpunkten bildas, än af en karott, än af en puddingform, än kanske af en soppterrin, sväfvande på det betänkligaste sätt i luften utan synbart stöd eller fäste. — Den tyske författaren påpekar, huru man esomoftast använder till prydnad gammalt husgeråd af hvad slag som helst, hvarvid åldern oftast tages mer i betraktande än konstvärdet; men då originalföremål blifva allt mer sällsynta, tack vare samlarenitet, tillgriper man numera de i marknaden allt mera förekommande efterbildningarne. Detta är nu modets mest sårbara punkt och mot den riktar författaren sitt hufvudanfall. Här, säger han, visar sig rätt tydligt hur svagt utbildad smaken är hos konsumenterna i allmänhet.

I första början, då man begynte efterbilda formerna af det gamla husgerådet, kunde till och med ett öfvadt öga be dragas af det förträffliga arbetet. Men genast inkräktade konkurrensen på denna inbringande industri och försämrade i stället att förbättra dess alster. Han erinrar om de blå sten-

kärnen, de pressade messingsfaten och arbetena af s. k. cuivre poli. Begäret att förse sig — icke främst med verkligt goda saker, utan med prydnadskärl quand même, utan afseende på deras kvalitet, framkallade snart tillverkning af surrogat. Huru detta är i de flesta fall liktydigt med den ifrågavarande industriens förfall, betonas kraftigt. Om det redan är betänkligt att former, hvilka äro afsedda för bronsen, framställas i zink och derefter bronseras och utsändas i marknaden, så förtjenar det nyaste förfarandet ett ännu skarpare klander. I våra dagar framställas icke blott träsniderier och bronsfigurer utan t. o. m. stengods i — papp! Här af följa de största för syndelser emot stilen. Man öfverflyttar glasformer på träföremål och lerformer på metallarbeten. Kort sagdt, de värsta smaklösheter bringas i svang. Författaren anmärker huru de forna, i ramar af brons infattade majolikatalrikarne utgjorde en ingalunda föraktlig prydnad för bostaden, huru de verkade såsom taflo och huru de inköpta talrikarne kunde i mån af tillgång lätt utbytas mot bättre sådana.

Men, fortsätter han, numera afbildas dessa majolikatalrikar, *tillika* med bronsramen, i pressad pappmassa och utbjudas för några få Pfennige! Sådana arbeten, menar med skäl vår författare, betaga konstvännen all glädje af de äkta förebilderna, skadar således ohjelpigt konstindustrien och förderfva den stora allmänhetens smak. »När två göra detsamma, så är det icke längre detsamma», säger ett gammalt latinskt ordspråk. Då en dam, hvilken erhållit till julklapp ett skönt halssmycke af brons, och några veckor sednare finner detsamma i dålig afbildning smycka hennes köksa, så forlorar hon helt naturligt den glädje hon haft af gåfvan. Hvad som här gäller om qvinnoprydnader tillämpar författaren på prydnad öfver hufvud, således också på prydnadskärl.

All prydnad, säger han, kräfver en bakgrund, ett föremål att försköna, men hvilket föremål också måste motsvara

prydnadens värde. Den moderna bostaden, hvilken tyvärr ofta mera liknar en målaratelier än ett angenämt bostadsrum, är helt och hållet anlagd på att smyckas med prydnadskärl i stor mängd. Men icke blott den stora mängden är här af ondo, utan ofta också formerna af föremålen. Den största varsamhet i urvalet är derföre af nöden. Form och färger måste helt och hållet foga sig efter bostadens genomgående karaktär; prydnaden får enligt sin natur icke träda fram med egna anspråk, den är blott tillbehör. Den hör hemma endast på sådana platser, hvilka påkalla ett prydnande tillägg; man behöfver således icke skapa platser för anbringande af prydnadsföremål. Kärl, sådana som vaser, kannor och andra dithörande, vill författaren, allt i förhållande till storlek och värde, anbringa på skåp och etagèrer, eller på spiselkransen, mindre föremål väl äfven på utsprången ofvanför soffryggen. Vill man nödvändigt anbringa talrikar i salongen, så tillråder han att, såsom nyss nämndes, fatta dem i ram eller ock gifva dem en konsol till stöd. I hvarje fall måste man dock hålla måtta med anbringande af prydnadskärl. Ett »för mycket» verkar, enligt vår författare, aldrig så oangenämt som i bostadsrummet.

Dock erkänner han att *ett* rum i våningen medgifver en rik dekorativ utstyrsel med skålar och fat, talrikar, krukor och kannor, med glas och metallföremål; det är matsalen. Här, hvarest i forna tider de till dagligt bruk afsedda husgeråden voro delvis till prydnad uppställda, och der äfven de egentliga prydnadskärnen vid festliga tillfällen togos i bruk, der hafva dylika prydnadsföremål sin bästa plats, i det de förläna rummet dess rätta karaktär. Främst fordar buffeten att under alla omständigheter smyckas med prydnadskärl. Här böra de vackraste föremålen uppställas medan de öfriga fördelas på listutsprång eller af konsoler uppburna hyllor; ty här kan man, enligt författaren, utan fruktan att förfalla till

»gammaldagsvurmeri» eller affektation, anbringa hyllor för sådant ändamål, då ju sjelfvä rummets art rent af påkallar användandet af husgeråd såsom egentligen den enda lämpliga prydnaden. Här böra då fat vid fat, kärl vid kärl förekomma, här medgifver författaren äfven att talrikar kunna fästas vid väggarna; här är nämligen icke frågan att göra enstaka föremål gällande utan det är i stället ett samlat intryck som åsyftas.

Såsom allmän regel uppställer Arthur Pabst satsen: prydnadskärlen för matsalen — taflorna för salongen! Ett eller annat kärl må ju också finna en lämplig plats i salongen, dock måste det då hafva egenskaper af verkligt konstvärde.

38. Nyutkommen litteratur i konstindustri.

Konststilar och konstslöjd. Handbok för hemmet, skolan och verkstaden af *J. von Falke*. Öfversättning och bearbetning af *G. Upmark*. Med 200 illustrationer. Stockholm 1885. Fritze & komp. H. 1—6 à 1 kr.

Slöjden som konst. Handbok för slöjdens vänner och idkare af *B. Bucher*. Med 22 träsnitt. Öfversättning från 2:dra upplagan. Förord af *G. Upmark*. Stockholm 1884. Fritze & komp. Pris 2: 50. Bunden 3 kr.

Meddelanden från svenska slöjdföreningen år 1884.

Indiens konstslöjd. En kortfattad skildring af sir *George Birdwood*. På svenska af *Hans Hildebrand*. Stockholm, F. & G. Beijer. Pris 2: 25.

Ofvanstående lista visar, att vår hittills så ytterst fåtaliga litteratur i konstslöjd under senaste år fått värdefulla bidrag. Detta för konstslöjdens vänner glädjande faktum, har blott en skuggsida, den att våra högt aktade svenske skriftställare på detta område blott sällan egna sig åt originalarbeten, utan vanligen åtnöja sig med att för den svenska publiken öfversätta utländska handböcker. Under afvaktan att tid och krafter må tillåta dem att sjelfva direkt ingripa i detta uppfostringsarbete, får man vara tacksam för de goda öfversättningarna af framstående författare, helst när de, såsom fallet är med Jacob Falkes arbete, bearbetats för svenska förhållanden.

Utrymmet tillåter endast en flygtig öfversigt af det märkligaste i vår lista. Främst nämna vi då d:r Looströms, ingenjör Andersons och *G. Upmarks* originaluppsatser i slöjdföreningens meddelanden, af hvilka den senare med sin öfverblick af svenska konstslöjden under år 1883 torde för våra läsare hafva mesta intresse.

Det berömda och alltid lärerika arbetet öfver Indiens konstslöjd har i år fått ny användning som ledare för dem, hvilka haft tillfälle att studera de vackra samlingar, prinsarne Oscar och Carl hemfört från sin resa.

Komma så de två tyska handböckerna. Buchers, fullständigt utkommen, karaktäriseras bäst af G. Upmarks lilla förord:

»Den är afsedd att tjena som handledning för dem, som af en eller annan orsak önska taga någon kännedom om konstslöjdens skiftande företeelser, om de yttringar af mensklig verksamhet, der en praktisk uppgift adlas genom konstens, genom formens och färgens hjälp. Konstvännen och konstnären, konstslöjdens idkare och ämnessvenner, den anspråkslöse sammlaren, besökaren af ett konstindustrielt museum, af en enskild samling eller en offentlig utställning, finna här i en sammanhängande och lätt öfverskådlig anordning svar på en hel del frågor hvartill det vidsträckt ämnet kan ge anledning. — — — — Arbetets författare är tjänsteman vid det ansedda österrikiska museet för konst och industri i Wien, der han haft tillfälle som få att göra sig förtrogen med sitt rika ämne. — — — — Det är en liten praktisk och innehållsrik bok, som säkerligen bör blifva af nytta. Dess öfversättning till vårt språk har länge varit ett önskningsmål.»

Allt det samma kan i ännu högre grad sägas om Jacob Falkes arbete, hvilket i d:r Upmark fått en förträfflig tolk och utläggare. Det vackra arbetet bör finna väg till alla dem, för hvilka det är afsedt, till det konstälskande och slöjdidkande hemmet så väl som till skolan och verkstaden, och skall med sitt enkla och klara framställningssätt, sitt lärarika men lättfattliga innehåll och sina många illustrationer, öfver allt helsas välkommet.

39. Det femte skandinaviska skolmötet

öppnades i Kristiania söndagen den 9 Augusti med en gripande inledningsfest i Trefoldighedskirken, hvarefter bestyrelsens ordförande, expeditonschefen i Undervisnings-departementet Knudsen, bragte mötet en helsning, full af ädelt allvar. Förhandlingarne fortgingo de tre följande dagarne efter ett rikhaltigt och väl sammansatt program.

Hvad som, enligt allas sammanstående omdöme, gaf mötet en säregen prägel, var kvinnornas aktiva deltagande deri, dels medelst föredrag af sakrikt innehåll, dels i meningsbytet med sjelfständiga och väl genomtänkta uttalanden. Så talade den danska lärarinnan, fröken Skram, klokt och spirituellt om *framtidens flickskola*, i ungefär samma syfte som hos oss uppbäres af signaturen Uffe; så framlade fröken Zahle från Köpenhamn, fröken Wulfsberg från Drammen och fru Ribbing (f. de Vylder) från Lund märkliga uttalanden om *undervisningen i fysiologi i flickskolan*. Så deltog fröknarna Wetterlind, Björklund, Wickman m. fl., med framgång i diskussionen öfver frågan om *väckande och styrkande af ett sedligt lif hos ungdomen*, m. fl. ämnen.

Stämningen inom mötet var den angenämaste, intrycket af Kristiania, i trots af den ogynsamma väderleken, storslaget, minnet af der åtnjuten gästvänskap och trefnad, för oss och säkert för många andra — oförgätligt.

40. Förklaring af mönstret.

Mönsterbladet innehåller en ruta efter ett vackert motiv från dalkullehalsduk, anordnad tillika med många andra sådana från samma källa af dalkullan Kalles Brita; passar förträffligt, omväxlande med spetsrutor, till alla slags skyddsdukar, täcken och väskor, m. m.

